ŞİZOFRENGİ

bütünüyle kuşkudayız

DOSTOYEVSKİ VE İNTİHAR

NEGATİF PSİKOANALİZ VE MARKSİZM

NORMALLİK ÜSTÜNE

ÇOCUKLUĞUN TEDAVİSİ

AYKIRI

SAYI: 4 EYLÜL 1992

Dünya üç beş bilgisizin elinde

Onlarca bütün bilgi kendilerinde

Üzülme eşek eşeği beğenir

Hayır var sana kötü demelerinde

Ömer Hayyam

Şizofrengi.
Sayı 4 Eylül 1992
İki Ayda bir çıkardı, kısmet değilmiş.

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
Ayşegül Akyapraklı Hanımefendi

Yayın Kurulu
Yağmur, Kültegin, Banu, Güno, Fatih

Tasarım, yapım
Graf, 260 40 00

Katkıda Bulunanlar
Hakan Atalay, Erdoğan Özmen, Ali Babaoğlu, Peykan Gençoğlu, PTT'nin Pesi, Patlıcanın Pastanesi, Mehmet Şenol, Elizabeth Taylor, Mustafa Şafak, uykusuz ve dolu aysız geceler, E.S.B., İzmir'den Levent ve Yeşim Küey, Ankara'dan Talip, Yurdaer, Elif, Aysun, Hasan, Aziz Ediz, Beyoğlu'ndan Pehlivan ve Bereket lokantaları, Eskişehir'den Aylin, Montajcı Belamir Bey, Berna Murat Cemiloğlu, Mert Teközel, Birgül Yürüker, Prefab Sprout, Tekel 2000 satan benim bakkalım, benim esnafım, Nevzat Çalışkan, dergiyi okuyan sizler, dergiyi oraya buraya taşıyan bizler, dergiyi basan matbaacılar, dergiyi sergileyen Beyoğlu Pandora ve Mephisto, Kadıköy Yeni İskele, Ankara Dost, İmge, İletişim, İzmir İleri kitabevleri, inzivahanelerimiz, Journal of Polymorphous Perversity, Changes, Napoli Radyosu, Sabri Gürses, Serdar Koçak, Antrakt'tan Uğur Vardan, Deli'den Tan Cemal Genç, yürekten Cezmi Ersöz, Anne Bak! Kral Çıplak, küçük İskender, Raşit Tükel, Şile Yolcuları, Düşlerimiz.

Allah Şizofrengi okuyanların ne muradı varsa versin.
Amin,1992

İ Ç İ N D E K İ L E R

4
Dostoyevski ve intihar
Foy/Rojcewiez

8
Ben Napoli Radyosu
Serdar Koçak

10
Aykırı
Talip Özcan

13
Bezgin Kaşif
Berna Murat Cemiloğlu

14
Negatif psikoanaliz ve Marksizm
Heinrich Regius

17
Altı
Küçük İskender

18
Ne olacak bu psikiyatrinin hali ?
Ali Babaoğlu

21
Normal nedir?
E.S.B.

22
Pseudo/Yalan roman üzerine psikolojik de olmayı deneyen bir inceleme
Mert Teközel

25
Kliniğin doğuşu üzerine denemeler-1
Güno Bilger

26
Gidiyom gidemiyom
Levent Küey

28
Söylem tipleri üzerine
Erdoğan Özmen

30
Çocukluğun etiyolojisi ve tedavisi
Jordan Smoller

34
Normallik üstüne
Kültegin Ögel

36
Deha ve ben
Sabri Gürses

38
Krokiler-dört
Nevzat Çalışkan

39
Anlaşmalı itiraf
Ediz Evrenosoğlu

40
Pozitivist anlayış nedir?
Yurdaer Altınöz

41
Sarı Günler
Durul Taylan

42
Reddediyorum
Birgül Yürüker

43
Esrime
Aysun Yavuz, Güno Bilger

44
Şile yolcuları
Bir Şile Yolcusu

46
Tüh! Yine beceremedik

47
Psikohidrooşinoterapi
AFP

48
Bölünmeler
Neil Peart

Dostoyevski ve İntihar

**Dostoyevski yazınındaki intiharların bir çoğunu ezik, acı çeken, aldatılmış, kötüye kullanılmış (misused) bireylerin gerçekleştirdiği 'kurban intiharları' oluşturur.
Çoğunlukla bu gruptakiler, çocuk ya da genç kadınlar, özellikle de cinsel temaruza uğramış genç kızlardır. "Yazarın Günlüğü" bu türden bir çok örnek içerir ve Dostoyevski'nin çalışmalarında "Kurban-çocuk" teması bol miktarda bulunur.**

Fyodor M. Dostoyevski, herkesin bildiği gibi çağdaş edebiyat, dinsel düşünce ve psikolojiye olan katkılarından dolayı dünya edebiyatının devlerinden biridir. Yazar, psikolojiyi görkemli eserlerindeki artistik çabanın bir yan dalı olarak kullanmasına rağmen, insan karakterine derinlemesine dalışı, motivasyon ve tutkuların belirsiz köşelerini insan davranışlarının geniş sınırları içerisinde aydınlatma becerisi ile günümüz okuyucusunu derinden etkilemeye devam etmektedir.

Romanlarındaki bu özellik, Freud, Adler, Rank, Stekel, Alexander ve Horney gibi dinamik psikiyatrinin kurucu ve önderlerine örnek oluşturmuştur.

Freud bilinen bir denemesinde Dostoyevski'nin çalışmalarında parricid temasını araştırır ve yazarın epileptik nöbetleri (sara hastalığı) ile kompulsif kumarbazlığını Oedipus kompleksinin ışığı altında analize yönelir. Adler 1918'deki bir konferansında Dostoyevski'nin artistik, etik, filozofik ve psikolog taraflarını övgülendirir. Rank psikanalitik çalışması "The Double - Öteki" (1925) de, Dostoyevski'nin aynı adlı uzun öyküsünü oldukça şaşırtıcı ve 'Doppelganger' temasının derin bir sunuluşu olarak tanımlar. Çaresiz Golyadkin daha sonra yıkımın ve ölümün habercisi olacak rakibini kopyalayan bir narsisistdir. İntihar dolaylı yoldan ima edilir ancak Goldyakin'in kaderi kuşkusuz psikozdur, intihar değil. Stekel, Horney, Alexander ve Laing nörotik karakterler üzerine görüşlerini Dosteyevski karakterlerine başvurarak berraklaştırmışlardır.

Varoluşçu yazarlar ise Dostoyevski'nin intihara yatkın karakterlerini yeniden keşfetmişler ve dikkatlerini bu karakterlerin karmaşık psikolojik motivasyonlarına çekmişlerdir. Camus, Krilov'un mantıksal ve ideolojik intiharının absürd niteliğine çarpılmıştır.Farber'in intihar üzerine varoluşçu fenomenolojik denemesi "Despair and the Life of Suicide; in the Ways of the Will", Krilov'un mazur gösterilmiş intiharı ile ilişkisinin tartışılmasını içerir. Buber sakin ve ussal Stavrogin'i intihara sürükleyen utanç ve suçluluk duygularını araştırmıştır.

Dostostoyevski yazınındaki intihar teması psikolojik kompleksiteler açısından çok zengindir. Bu yazıda intihar davranışının Dosteyevski yazınında, gazeteciliğinde ve kendi öz yaşamındaki yeri incelenecektir.

Edebiyat

Dostoyevski yazınında intihar çoktur; 17 karakterden fazlası kendini öldürmüş, diğerleri de intiharı tasarlamış ya da intihara yeltenmiştir. Bunlardan bazıları, intiharları dolayımlı yollardan verilmiş ana karakterlerdir. Diğerleri, intiharları bazen romanın gelişimi açısından zorunlu, ya da aksiyonun en dış halkasını oluşturan minör karakterlerdir.

Arada sırada da yalnızca raslantısal veya tamamen ilgisizdir.

Dostoyevski romanında intiharın rolünü anlamak için ilk önce onun bir ex nihilo yaratmadığı akılda tutulmalıdır. Onun bağımsız dehası bir edebi gelenek içerisinde dışa vurulmuştur. Kullandığı dramatik tekniklerin, karakterizasyonların, entrika yapılarının, betimlemelerin vb. bir çoğu Avrupa edebiyatının ana akımlarıyla, özellikle de Gotik ve Fransız yazınıyla sıkı sıkıya bağıntılıdır.

İntiharlarının çokluk biçim ve dramatik niteliği Balzac'ın "İnsanlık Komedya"sındaki bu tür davranışları ve bunların önemini çağrıştırır. Gerçekten de Dostoyevski edebi kariyerinin başlangıç dönemlerinde, büyük oranda Balzac'tan etkilenmiş, adeta onun aktarıcısı konumundadır.

Dostoyevski'nin intiharı betimlemedeki dehası, ne intiharı gelişkin bir edebi anlatımla sunmasında, ne de edebi geleneği alt üst ederek olmaktadır. Daha çok insanın durumunun derin ve bütünsel bir kavrayışı nedeniyledir.

Dostoyevski yazınındaki intiharların bir çoğunu ezik, acı çeken, aldatılmış, kötüye kullanılmış (misused) bireylerin gerçekleştirdiği 'kurban intiharları' oluşturur. Çoğunlukla bu gruptakiler, çocuk ya da genç kadınlar, özellikle de cinsel temaruza uğramış genç kızlardır. "Yazarın Günlüğü" bu türden bir çok örnek içerir ve Dostoyevski'nin çalışmalarında "Kurban-çocuk" teması bol miktarda bulunur.

Bu intiharlardan ikisi; "The make one"daki isimsiz kahraman ve "Ecinniler" deki Stavrogin tarafından tecavüz edilen genç kız Matryosha'dır, ve aşağıda daha ayrıntılı tartışılacaktır. Bu gruptaki diğer örnekler; "Suç ve Ceza"daki Svidrigeilov'un kurbanları ve "Delikanlı"daki üç karakterdir.

"Suç ve ceza" başlangıçta intihar kurbanlarını betimler. Svidrigailov tarafından intihara kışkırtılan iki kişiye kısaca değinildiği bölüm, bu temanın ana karakteristik ve belirtilerini berraklaştırmaya hizmet eder. Dostoyevski yazınındaki daha sonraki örnekler, bu basit çekirdeğin tümüyle kabülü ve mantıki geliştirilmesidir. Svidrigailov, kendi kazançlarını uğruna insanları idare eden, aşağılayan ve alay eden, ben-merkezci hedonist birisidir. Uşağına çok kötü davranır ve onu intihara sürükler. Svidrigailov bir genç kızı cinsel temaruza uğratır ve çocuk kendini öldürür. Son derece dramatik bir sahnede Svidrigailov kendi intiharından hemen önce, bu kızın trajik yazgısını düşünde görür. Bu düşte 14 yaşında genç kız kendini suda boğar ve güler: "Soluk dudaklarındaki tebessüm sınırsız, hiç de çocuksu olmayan bir keder ve keskin bir acıyla doluydu."

"Delikanlı" bir çok intihar ve intihar girişimi içermesinin yanında, üç kurban-intihar örneği barındırır. Bu tür intiharla, Dostoyevski'nin roman için notlarında da görülebileceği gibi romanın ilk planlarında tasarlanmıştır.

Lidya Ahmakov 17 yaşlarında, 'kötü, entrikacı ve yalancı' Versilov'a aşık, hastalıklı bir kızdır. Versilov'un kızın üvey annesine aşık olduğu söylentisi mevcuttur. Büyüleyici bir atmosferde, duygularının ikiyüzlü ve umarsız manipülasyonuyla kız kendini zehirler. Kısa bir süre sonra babası, kızının ölümünün yasının etkisiyle felçten ölür.

Olga, dul annesiyle birlikte şehre yeni gelmiş bir genç kızdır. Bir baştan çıkarma ve 'genelev' olayından sonra Versilov'a borçlanır. Ancak Versilov'un 'kötü' kişiliğini fark edince parayı geri verir ve aynı odada uyumakta olan annesinin yanında kendini asar. Karanlıkta yazılmış bir intihar notu bırakır: "Sevgili anne, henüz başlarındayken yaşamına son vererek, seni kedere boğduğu için kızını affet. Senin Olga'n"

"Delikanlı"daki kurban-intihar temalarının sonu, nazik ve bilge bir serf olan Makar Ivanoviç tarafından öykü içinde öykü tekniğiyle anlatır. Önemi ve duyarlı çekiciliği anlatıcının şu sözleriyle ironik bir biçimde açığa çıkar: " Öyküyü atlamak isteyen, bunu yapabilir." Küçük çocuk yoksul ve dul annesiyle birlikte yaşamaktadır. Annesinin zengin bir tüccardan yardım isteği geri çevrilmiş, bu yüzden de dört kız kardeşi ölmüştür. Çocuk tesadüfi olarak,tüccar tarafından merhametsizce dövülür.Daha sonra tücaar çocuğun koruyucusu olmaya ve onu eve almaya karar verir. Tüccar tarafından sürekli tedirgin edilen çocuk tam bir terör içinde yaşar (zayıf ve sessizdir ç.n) Bir gün çocuk kazayla değerli bir lambayı kırar ve panik içinde dereye doğru koşmaya başlar. Tüccar da peşinden gider, gözdağı verir. Bunun üzerine çocuk- iki yumruğunu iki meme başına dayamış,gözlerini gökyüzüne dikmiş bir durumda - suya atlar ve boğulur. Bundan sonra düşleri tüccarı rahat bırakmaz. (Bu düşleri kimseye anlatmaz) Bir öğretmene çocuğun intiharını anlatan bir resim ısmarlar. Resimde çocuk gökyüzünde cennetin melekleri tarafından karşılanıyor olacaktır.(Çocuk resimde intihar etmek üzereykenki haliyle görünecektir: iki yumruğu iki meme başına yapışmış olarak ç.n.) Ressam böyle bir resmi yapmasının mümkün olmadığını söyleyerek bu isteği geri çevirir. Ve şöyle bir resim önerir: Çocuğa doğru gökyüzünden in-

dirilmiş bir ışık huzmesi olacak. Daha sonra tüccar çocuğun annesiyle evlenir, 'iyi ve şefkatli' bir adam olur. Bir çocukları olur ancak tüccar ölen çocuğun düşünü görmeye devam etmektedir. Sonunda kendi çocuğu da hastalıklı büyür ve ölür. Tüccar tüm servetini karısına bırakarak göçer ve hacı olur.

Dostoyevski romanlarında daha bir çok kurban-intihar mevcuttur. Bunlar çokluk genç, yardıma muhtaç ve yoksuldur.

Diğer bir karakteristik,kurbanların hep aynı özelliklere sahip olması ve öyküye olan dolaylı konumudur. Makar'ın öyküsündeki çocuğun ismi verilmez. "Delikanlı" daki Lidya ve Olga'nın adları ise, intiharları öykülendikten sonra verilir.Sıklıkla bu intiharlar ana öyküden yalıtılmış olarak verilirler. Tüm bu teknikleri kullanıyor olması, Dostoyevski'nin bu intiharların açıklamasına girmekten kaçındığını destekliyor gibi görünmektedir.

Kurban-intiharlar, kendilerine acı çektirmiş olanları sürekli rahatsız ederler, özellikle düşlerde. Svidrigailov kendi intiharından hemen önce, kendini öldüren kızı düşünde görür.

Stovrogin düşlerinde:

"Karşımda Matryoşa'yı (Ah, gerçek değildi bu. Gerçek olsaydı, bir kerecik hiç değilse bir kerecik... bir saniye için, hiç değilse bir saniyecik gerçek olsaydı. Konuşabileceğim, canlı Matryoşa olsaydı karşımda.): pek zayıflamış, ateşli hasta olduğu gözlerinden belli Matryoşa'yı tıpkı o zaman odamın kapısında durmuş, başını sallar, küçücük yumruğuyla beni tehdit ederken olduğu haliyle karşımda gördüm. Ömrümde hiç bir zaman bu denli acı çekmedim. Beni tehdit etmeye çalışan (Neyle? Ne yapabilirdi bana, ah tanrım!) ama

Kurban-intiharlar, kendilerine acı çektirmiş olanları sürekli rahatsız ederler, özellikle düşlerde. Svidrigailov kendi intiharından hemen önce, kendini öldüren kızı düşünde görür.

kuskusuz yalnızca kendisini suçlayan, henüz hiçbir seyi anlayamayan zavallı bir yaratıgın acıklı umutsuzlugu. Kendimi bildim bileli böyle bir sey gelmemisti basıma. Gece oluncaya kadar oturdum yatagımın içinde, kıpırdamadım yerimden zamanı da unutmusum. Su anda içimdekileri kagıda dökebilmeyi, otel odasında çektiklerimi anlasılır bir dille anlatabilmeyi çok isterdim. Vicdan azabı, ya da pismanlık dedikleri bu mudur acaba? Bilmiyorum, hiçbir zaman da bilemedim bunu. Ama yalnızca bir seye dayanamıyorum. Onun o hali, özellikle, odamın kapısında durdugu o hali çok agır geliyor bana. Ne daha önceki, ne de sonraki hali Küçücük yumruğunu havaya kaldırıp beni tehdit etmek için salladığı hali yalnızca... Yalnızca o an, yalnızca o baş sallayışı... Beni tehdit edişindeki tavrı artık gülünç değil, acı vericiydi benim için. Acıdan çıldıracak gibi oluyordum. Bu acıdan kurtulmak için bedenimi işkence masasına yatırabilirdim. Suç işlediğime, ona, onun ölümüne acımıyorum, yalnızca o bir ana dayanamıyorum bir türlü. Çünkü o günden beri hiç gitmiyor gözlerimin önünden, cezaya çarptırıldığımı da kesinlikle biliyorum. O günden beri buna dayanamıyorum işte, daha önce de dayanamıyordum ya, farkında değildim, hemen hergün geliyor gözlerimin önüne. Kendi kendine gelmiyor, kendim çağırıyorum, çağırmadan edemiyorum, onsuz yaşayamıyorum. Ah, ayıkken bir kere görebilsem Matryoşa'yı. Hayalini görmeye de razıydım. Bir kere bile olsa, iri, hasta gözleriyle o zamanki gibi gene baksın bana istiyorum, gözlerimin içine bakıp da gülümsesin... Budalaca bir umut, olacak şey mi bu. (Cinler, Türkçesi; Ergin Altay, Can Yayınları 1984)"

Son romanlardaki ana karakterlerin intiharları incelendiğinde, hepsinin de aynı grupta toplanabildiği görülür. (Svidrigailov, Kirilov, Stavrogin ve Smerdyakov). "Suç ve Ceza"daki Svidrigailov acımasız, kendi doyumuna düşkün, paragöz biridir. Kahramanımızın kızkardeşini baştan çıkarmaya çalışır. Kirilov ve Stavrogin "Cinler"de belirirler. Kirilov devrimci bir örgüt üyesidir fakat çevresindeki insanlarla duygusal kopukluğu olan, içine kapanık birisidir. Smerdyakov(Karamazov Kardeşler) epileptiktir ve yaşlı Karamazov'un gayrı meşru oğludur. Kibirli ve egoistdir, başkala-

rının değerleriyle alay eder.

Bu dört karakterde de abartılmış bir irade, benlikçilik ve narsisizm ortaktır. Hepsi de toplumun her türlü normuna boyun eğmeyi reddeder. Bunlar Durkheim'ın "egoistik intihar" örnekleridir. Kendi kişisel "ego"larının gücünü göstermek için, insan varlığını destekleyen her türlü aile, grup, kişi ve ilişkiler ağından kendilerini mahrum bırakırlar.

Aşırı irade teması Kirilov'da oldukça kaba bir biçimde görünür hale gelir. Kirilov'un "Cinler"de söylediği sözler, Dostoyevski'nin tutuklanmasından hemen önce, devrimci bir topluluğa karşı verdiği söylevdekilerin hemen hemen aynısıdır: "Kendimi öldürmek zorundayım, çünkü özgürlüğümün doruğu kendimi öldürmemdir." (a.g.e.s.587)

Tüm bu egoistik karakterler, intihar yanında saldırganlık davranışını da sık sık gösterirler. Hepsi de homicid'e (cinayet) yatkındır. Svidrigailov karısını öldürür. Smerdyakov yaşlı Karamazov'un gerçek katilidir. Stavrogin cinayete yeltenmediği halde, birçok karakterin ölümünden suçluluk duyar. İntihar notunda Kirilov, Şatov'u öldürdüğünü kabul eder.

Dostoyevski yazılarında intihar ve cinayet arasındaki yakın ilişkiyi betimler ve ikisi arasındaki teorik antagonizmanın yüzeysel olduğuna değinir. Bu formülasyon Lester tarafından doğrulanmıştır(Lester D., Why people kill themselves:A summary of research findings on suicidal behavior, 1972). Öte yandan Durkheim yıllar önce, intiharın farklı çeşitleri olduğunu söylemiş, bazılarının cinayetle akraba, bazılarının ise antagonist olduğunu belirtmiştir. Dostoyevski karakterlerinde saldırganlığın bu iki formunda söylenebilir.

Kurban-intihar ve egoistik-intihar arasındaki ortak bir öğe de dinsel perspektiftir. "The Meek One"daki kadın kahraman ölümüne bir kutsal ikona sarılarak atlar. "Delikanlı'daki yaşlı hacı Makar, intihara ilişkin Tanrı bağışlayıcılığını tartışır ve hemen ardından zengin tüccar tarafından intihara sürüklenen çocuğun uzun öyküsünü anlatır. Tüccar, çocuğun intiharını anlatan bir resim ısmarlar. Resimde çocuk gökyüzünde, cennetin melekleri tarafından karşılanmaktadır.

Dostoyevski kurban-intiharları haklılaştırmaya çalışırken, eski Rus din adamlarından büyük oranda etkilendiği görülür. Bu din adamlarının; ölümün Büyük Peter'in zulümlerine boyun eğmekten iyi olduğu, yakılarak ölümün yaklaşmakta olan "son yargılama"nın habercisi olduğu ve en azından bazı gruplarda intiharın bir kurtuluş olabileceği gibi inanışları vardır.

Egoistik intiharlardaki dinsel tema örneğin; "Karamazov Kardeşler"deki Smerdyakov'un ilk konuşmasında görülür. Burada Serdyakov Rus halkına olan inancını yitirdiğinden kendini mantıksal bir biçimde öldürür, ki bu "kendini öldürür, çünkü Rus kilisesinin kutsal misyonuna olan inancını yitirmiştir" şeklinde yorumlanabilir.

Din ve egoizm arasındaki karşıtlık ilişkisi bağlamında, Kirilov en kaba çizilmiş karakterlerden biridir. "Eğer Tanrı varsa herşey onun iradesidir ve ben ondan kaçamam. Eğer yoksa, bu tamamen benim irademdir ve ben irademi göstermeye mecburum. "Kendini öldürmekle Kirilov Tanrı olacağını iddia etmektedir. Yaşamının bu son anlarındaki ajitasyonu onun mantıksal planının kaba bir rasyonalizasyona ve histeriye dönüştüğünü gösterir".

"Budala"daki İppolit belki de Dostoyevski'nin en dramatik intihar vakalarından biridir. Üç aylık bir yaşamı kaldığını öğrendikten sonra, insanla dolu bir odada yukarıdakilere benzer egoistik ögeler taşıyan itiraflar ve haklılaştırmalarla dolu bir makale okur: "Aklımı çelen başka birşey daha var: Yaşam üç haftalık hükmüyle elimi kolumu kıskıvrak bağladığına göre bana yapacak tek şey kalıyor, o da intihar. Kendi gücümle başlayıp bitirebileceğim tek iş bu. Kimbilir, belki ben de bir işte akla gelebilecek son olasılıktan yararlanmak istiyorum. Bazen baş kaldırma da önemli bir iştir..." (Budala, Türkçesi:Mehmet Özgül, Cem Yayınevi s.494)

İppolit daha sonra çevresine bakar, bir pistolü şakağına dayar ve tetiğe basar. Pistol ateş almamıştır çünkü ateşleyici kapsülleri yoktur.

"Başlangıçta herkesin üstüne çöken korku yavaş yavaş dağılarak yerini gülüşmelere bıraktı. Bazıları ise büyük bir zevkle, kahkahalarını gizlemeden pis pis gülüyorlardı. İppolit sinir nöbetine tutulmuş gibiydi. Bir yandan hüngür hüngür ağlayarak çaresizlik içinde kıvranıyor, bir yandan da önüne gelene derdini anlatmaya çalışıyordu... bir sürü yemin vererek kapsülü koymayı gerçekten unuttuğunu, bunda bir kastı olmadığını söyledi." (a.g.e.,s.501)

Sonunda baygın düşer. Böylece absürditeye indirgenen bu melodramatik sahne, öykünün devamında İppolit'in tüberkülozdan ölecek olmasını kabullenmemizi sağlar.

Foy/ Rojcewicz'den kısaltarak
Türkçeleştiren
Yağmur Taylan
(Devam edecek)

Ben Napoli Radyosu Sekiz Mayıs 1993

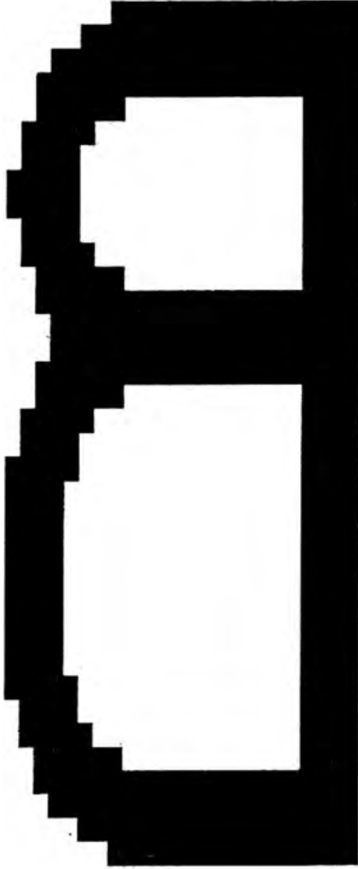
Bir kafedeyim, önümde bir fincan çay var. hızla yudumuluyorum onu, tabakta şekerler duruyor, karşı masada bir çift: ikisi de genç ve aktiviteleri oldukça fazla; sık sık biri diğerinin elini tutuyor, birbirlerine bakıyorlar, biri bitirmeden diğeri konuşmaya başlıyor, ben sabahtan beri konuşmayı başaramıyorum, yine sesler duymak istiyorum, kafamın içindeki radyo sustu: Amerikalılar yerleştirdikleri vericiyi hastanede geri almış olabilirler, yeniden yerleştirecekleri zamana kadar beklemediğim, hem düşünülenleri kaydeden, hem yayınını kesmeyen radyoyu, o beni istiyor, gömleğimin düğmelerini açıyorum, araçlar sesin üzerime yaydığı etkiden paylarını alıyorlar, araçları kullanan insanlar yavaşlıyor, radyonun konuşma hızı arttıkça, o sesini yükselttikçe insanların konuşması parazitleniyor, insan bir yandan müzik dinlerken bir yandan da konuşuyor onunla, insanların küstahlıkları ortadan kalkıyor ama susuyor şimdi ses konuşmayı başaramıyorum çünkü Amerikalılar düşünme dinamiğimi değiştirdiler, hislerim oluştukları atmosferde kalıyor, iletilemiyor çünkü artık konuşma yok ses olmazsa. bütün bunları bir peçete kağıdına yazıyorum ve yazmak için içimdeki sesi uyandırmaya çalışıyorum. henüz cümle yapımı bozmayı başaramadım, kendinden ben diye sözeden kişi kendini bölmüştür, ben kendini hissediyor, ses büyük yosun kraterleri arasında gelmektedir, ses sevmez zamirleri ben aklımın içinde bir yanardağım, içimde bir gül var ve gölde alıcı verici bir telsiz. allah 16 yaşında bir kız, siyah lale filminde sevmek bilmiyor, bütün yapabildiği ses çıkartmak: İspanya radyosu yüksek frekansta ışık salgılıyor ve Amerikalıların cihazı bozuluyor. Radyoyu dinlemek için televizyonları gizlemek lazım. Franko allahın yeğeni olmaktadır ve sinemaları sever Frankonun ajanları şehirde seslerin durdurulduğu hastaneler kurmuşlardır renkleri yoketmek için beyaz üniformalar giyerler bu yüzden ben anne bana hamiledir radyo annemin içinde radyo benim içimde ben olmazssam anne allah olur ve dinleyemez radyoyu o zaman ağlar çok terler deniz ve radyo annenin içinden çıkarlar çay kolaylaştırır radyo dinlemeyi beyaz üniformalı kadınlar çocuk doğurmaz onlar Frankonun akrabasıdırlar ve kendilerinden baba diye sözederler bu sakin sakin konuşurken öfkeli olmalarından anlaşılır anne Amerikalıları sever baba İspanyolları İspanya ve Amerika benim kafamda vapur saati ile yöneltilen iki nahiyedirler olurlar sevaş halinde Nagazaki ve Hiroşimadırlar annemin radyosunda yeni bir çay geldi karşı masadaki çift gitti ikisi de üniversite öğrencisi beni gördükleri için gördüler nahiyeleri sesleri daha iyi duyabilmek için yatmaya gittiler çok ses çıkarttığım için ve allah oluyorken kadınlar ben çay içer eski zamanda, bahçesi bir göl kıyısında ve mavi sözlü sandallar peçete bitti ses net ben Napoli radyosu tam özerk

15 Ağustos 1952

Göbek bağımı kesmek için makas bulamadım evdeki tek makas komşudaydı, bıçak kullandım kanama oldu yeniden hastanedeyim. Ruh hastası olduğum için beni doğruca deliler evine getirdiler. Kısa bir süre Dahiliye servisinde bakıma alındım iyi oldu. Amerikalıların beynimi düzenlemeleri için fırsat çıktı. Bu arada göbek bağımı yeniden diktiler hem annem hem babam; hem Hiroşima hem Nagasaki bu günahla nasıl yaşayacağım kim idam eder ölmüş birini. Yaşadığımı açıklamamak için beni dışarda tutuyorlar hem çıksam bile İspanyollar Opera sinemasını saklıyorlar Hastanede kaldığım süre içinde binaların yerin' değiştirmeyi başarmışlar. Ülkeler bir biri içine geçmiş İngilizler dükkan açmış Araplar şarkı söylüyor vapur Kalamış'a uğramıyor, sanıyorum beni tarih ve coğrafya içinde yolculuğu çıkarıyorlar. Galata'da iki tane köprü var bir tanesinden geçmek yasak bir tane çok kalabalık ve çirkin eski Köprüyü kaldırmışlar vapur oraya da yanaşıyor. Artık tarihleri karıştırıyorum kaç yaşında olduğumu bilmiyorum bu yüzden konuşmuyorum, göbek bağımla kendime bağlı olduğum için sandalyede oturamıyorum iki duvarın bitiştiği köşeye çömeliyorum gözlerim önüme düşüyor ve dizlerimi böcekler kemiriyor ama köşede rahat ediyorum. Allah aklıma geliyor beni affettiğini düşünüyorum. Amerika keşfedilimeden önce her şey benim beynimde değildi; herkes gibi benim de günahlarım olmuştu. Gülizar ablayı düşünmek gibi, cehennemde yanarım önce, sonra cennete giderim, orada sonsuza kadar rahat yaşarım, kafamın içinde bomba olmadan,. Ben namaz kılmayı bilmiyorum, Allah affeder. O heryerde dolayısı ile ben yokum. Ama neden ben onu onaltı yaşında bir kız sanıyorum bunu bilmiyorum. Doktarlara soramıyorum çünkü soru sorduğum zaman radyo susuyor köşede rahatım. Hangi yıldayız Ben doktor olduğumu sanıyorum ama yanılıyor olabilirim. Belki hafızamı kaybetmişimdir. Kendim olmak istiyorum, göbek bağımı kesmek. Ben intihar etmek istemiyorum, ölmek günah.

Serdar Koçak

Aykırı

üyük taşkından sonra ekmek ağaçlarının doksan üçüncü kez bol ürün verdiği yılın hasat mevsiminin son günleriydi.
Büyük tapınağın girişindeki sunak yerinin önündeki kuyruk gittikçe uzuyordu. Büyük taşkından ne kadar süre önce ve hangi teknikle yapıldığı bilinmese de atalarının kendilerinin ve kendilerinden sonrakilerin CAN-MAL ve IRZ güvenliğini sağlaması için kurmuş oldukları rivayeti ağızlarda dolaşmakta idi. Tapınağın bilinmez bir yerindeki taş defterdeki sözleşme metninde bu sıralama uzun tartışmalardan sonra kimin saydığı bilinmeyen oy çokluğuyla alınan karar uyarınca üzerinde titizlikle durularak-özellikle belirtilmiş, sözleşmeye karşı çıkan tek kişinin kadın mı erkek mi olduğu ve hangi sülaleye ve hangi meslek örgütüne mensup olduğu oylamanın kargalara kapalı olması nedeniyle sır olarak kalmış ve bu tek sır tek başına herkesin birbirinden şüphelenmesine , toplumda huzur ve güvenliğin bozulmasına sebebiyet vermiş ve "aykırı" sözü en büyük manevi hakaret olarak "anayınmına korum" sözünün yerine kullanılır olmuştu.
Çağın en büyük felaketi olarak adlandırılan bu kelimenin açtığı yaraları sarmak ve daha önemlisi ne anlama geldiğini tespit ve tescil ederek ters aşılama usulüyle sorunu kökünden çözmek için tapınağın etrafında mantarlama tekniğiyle kurulan yapılarda bir sürü uzman,

uzman yardımcısı, uzman yardımcısı adayları ve onların hizmetkarları aynı ülkü etrafında bir yumruk gibi birleşmiş, gece bile kandil ışığıyla yumruğun ineceği yeri arıyor, gündüzleri ise, yazıyor, çiziyor, ölçüyor, biçiyor, boşa kouyor dol-muyor, doluya koyuyor olmuyor vb. deneme -yanılma ve başka yollarla çalışıyorlar ve her yıl, yapılan çalışma sonuçları adına mahsus bir toplantıda değerlendirilip kayda değer görülenlerkayıt edilip bu bela üzerine yazılmış bedduaların depolandığı depoların yanındaki depoara tozlanmak üzere kaldırılıyor ve bu tozluklar mantar binaların arasında olmadı arkasında, tapınağın etrafında yeni bir halka oluşturuyordu.
Araştırmaların sayısı o kadar artmıştı ki araştırmalar üzerine yapılan araştırmalar ve onların yeni yorumlarını saklayacak yer bulmak zorlaşmış halktan bazı kimseler evlerini kiraya verip saz kulübelerde yaşamaya başlamış ve bu büyük kargaşa ortamında eşyanın tabiatı gereği, bir ermişin de belirttiği gibi asıl araştırılması gereken şey ilk aykırının aykırı düşünceleri nereden aldığı, sözleşmenin tamamına mı yoksa yalnızca can-mal-ırz sıralamasına mı karşı olduğu ve belki de hepsinden önemlisi tapınakla sözleşme arasında ne tür bir neden sonuç ilişkisi olduğu ve türdeş sorulara gerekli hassasiyet verilmiyor hatta büyük taşkının 68. yılından sonra şurda burda seyrek de olsa görüldüğü söylenilen ve önceleri başka adlar kullanırken, 80. yıldan sonra kendilerine "yeni aykırılar" adını veren tarikat mensupları bile "aykırı"nın kökeninden habersiz, en büyük manevi küfür " anayın mına korum"un yerine kullanılışı üzerinde durarak büyük bir erkeklik örneği gösterip aslında aykırının bu anlama gelmediğini kanıtlamak için dağların arasında gözden uzak bir köşede kurdukları kendi tapınaklarında lekeleri temizlemeye çalışıyorlar ve fakat yalnızca lekeleri temizlemeye çalışmakla kalmıyor aynı zamanda fırsat buldukça özellikle gece karanlığından yararlanarak büyük bir cesaretle büyük tapınağa kadar sokulup temeline sıçıyorlardı; sıçışlar çoğalıp tapınağın dört bir tarafı bok içinde kaldığında ortaya çıkacak o müthiş koku halkın büyük tapınaktan soğumasına orayı terki diyar edip kendi tapınaklarına sığınmasına ve dolayısıyla her yıl ödenen ve kendilerince nereye gittiği bilinmeyen bedellerin aykırının hizmetinde kullanılmak üzere kendi tapınaklarında toplanması sağlanmış olacak idi.
İşte analır gözyaşına boğan ve katlanılmaz vicdan azaplarına sürükleyen bu anarşi ve terör ortamında büyük sağduyu Tapınağı önünde oluşan bedel ödeme kuyruğu gittikçe uzuyor, kuyruk uzadıkça sunak yerinde ödenen bedellerin oluşturduğu dağlar birbiriyle yarışı-yordu. Herkesin ödeyeceği bedelin türü ve miktarı önceden biliniyordu, ekmek ağacı yetiştiricileri ekmek, kuşcular kuş sütü-yumurtası veya tüyü, bağcılar şarap, bunlara sahip olmayanlar neye sahipse ondan bir parça can, ırz, sevgi, onur, yiğitlik kısaca herkes kendince neye sahip olduğunu söylüyor ise ondan bir parça vermek zorundaydı ama istisnasız herkes bir bedel ödemeliydi; ödemeliydi ki tapınağın ve ülkenin bölünmez bir bütün olarak ayakta kalması sağlanabilsin idi.
O mevsim ki son kurbanlar verilmiş, bedeller ödenmiş sunağın kapısı ertesi yılın hasat mevsimi sonunda yeniden açılmak üzere kapatılmış ve bütün ahali ödedikleri bedellerin kabul edilmesi için dualar okumak üzere büyük meydanda boy sıralamasına göre toplanmış, yüzlerini batmak üzere olan güneşe çevirmiş, tapınak görevlilerinin sunduğu tatlı şarabı yudumlayarak tanrısal sesi duyabilmek için şarabın zihinleri körelttiği o anın gelmesini büyük bir sessizlik ve umutsuzluk içinde bekliyorlardı. Ve nihayet uzun yıllardır bekledikleri şey gerçekleşti; batmak üzere olan güneş yavaşça yeniden yükseldi, yükseldikçe parlaklığı artıyor, parlaklık arttıkça ısı düşüyor, bulutsuz gökyüzünde şimşekler çakıyor, tüm ülkenin ve tapınağın temellerini sarsan rüzgar şiddetleniyor, yer altından garip sesler geliyordu. Güneş, görünen gökyüzünün tam ortasına yükselip yeniden, batmak üzereyken sahip olduğu kızıllığa ve durgunluğa eriştiğinde büyük meydanda toplananlardan eser kalmamıştı.
Her biri fırlatılıp atıldığı kendi köşesinde acılar içinde kıvranıyordu. Ve ilk ve son tanrı sözcüsünün büyük tapınağın planlarının çizildiği ve temele ilk harcın atıldığı büyük taşkından çok uzun yıllar önce söylediği sözler ülkenin her tarafından duyulan bir gök gürlemesi şeklinde bizzat tanrının kendisi tarafından tekrar ediliyordu: Gözünüzün gördüğü,

kulağınızın duyduğu, ellerinizle dokunduğunuz bu dünya ve büyük bir gaflet ve delalet içinde benimdir benim dediğiniz bedenleriniz gerçek değildir. Gerçek dünya benim dünyam, Fikirler Dünyasıdır; görünen dünya ve sizler bu fikirlerin sönük birer yansımasından başka bir şey değilsiniz. Acılarınızdan kurtulmak, gerçek mutluluğa ve gerçeğin kendisi olan bana, benim dünyama ulaşmak istiyorsanız, her türlü yanılsamanın, dünyevi zevklerin, maddenin karanlığının ve bütün kötülüklerin anası olan, gökyüzünün en yüksek noktasına çıkardığım, artık parlayan ama ısıtmayan şu güneşin parlamasını önlemelisiniz. Ancak o zaman Gerçeğin Dünyası kapılarını siz zavallılara açacaktır, dedi ve başkaca bir söz demedi.
Bu tanrısal uyarıyla ruhları binlerce yılın karanlığından kurtulan ama bedenlerine küsen ülke halkı vakit geçirmeden milli birlik ve beraberliklerini borçlu oldukları yüce amacı gerçekleştirmek için aykırılar tarikatının önderliğinde çalışmaya başlamışlardı. Tapınakları yüksek dağlarlaçevrili olduğundan diğerleri gibi dağılmayıp bir arada kalmayı başarmış olan aykırılar beyinlerinin sol arka tarafında bulunan eleştiri-özeleştiri, somut koşulların somut tahlili, ülke gerçekleri vb. mekanizmaları harekete geçirerek zaman kaybetmeden bir an evvel dağılmış olan sürüyü toplamış, işbölümü gerçekleştirilmiş ve "Akın var akın güneşe akın güneşi zaptedeceğiz güneşin zaptı yakın" sloganını güneş yolu için ilk harcın atıldığı ve kurbanların kesildiği Tek Yol Dağ'ına kazımışlardı.
Altı kuşak boyunca taş toprak, çer çöp ne bulunursa yukarı taşınıp harç olarak kullanılmış Tek Yol Dağı dışında ülkede ne bir yükselti ne de gölge verecek bir nesne kalmıştı. Gerçi güneş elle tutulacak kadar yakınlaşmamışsa da yolun çoğu gidilmiş azı kalmıştı, ülke halkının gönüllü sorumlusu, yöneticisi ve akıl babası olan aykırılar tarikatı mensupları uzun tartışmalar ve ince eleyip sık dokumalardan sonra en yaşlılardan başlamak üzere üretkenlik düzeyine göre "bireylerin" kendi rızasıyla olmazsa zorla öldürülerek istiflenmesine ve bu şekilde güneş yolunun tamamlanmasına ve kararın halk oyuna sunulmasının da gereksizliğine kanun hükmünde kararname çıkararak ayrıca karar verdiler. Ve "teori pratiğe uygulanıp" nihai hedefe ulaşıldığında ülke halkının yarıdan çoğu telef olmuştu, ayakta kalanlar son görevi de yerine getirip artık ihtiyaçları olmayacak olan giysilerini birbirine ekleyerek yaptıkları örtüyü güneşin üstüne örttükleri anda ruhları beden zindanından kurtulup Fikirler Dünyası'na doğru yol almaya başlamıştı bile. Umulanın aksine, merkezinde soluk mavi ışık saçan İyi Fikri'nin olduğu bu evren soğuktu ve ilk uğrak yerleri olan Düşünülmüş Düşünceler Dünyasına ulaştıklarında bedenin sıcaklığını kaybetmiş olan ruhlar üşüyordu. Nisbeten daha sıcak olan Olası Düşünceler Dünyası'na vardıklarında biraz sevinselerde sevinçleri kursaklarında kaldı; İyi'ye en yakın dünya olan Donmuş Düşünceler Dünyası çok daha soğuktu. O kadar soğuktu ki donmaktan kendini kurtaramayan bazı ruhlar daha ilk vardıklarında parçalanmış ve her bir parça İyi'nin hizmetkarlarınca Donmuş Düşünceler Dünyası'nda kendilerine ayrılan bölgelere yerleştirilmişti bile. Burada ruhları karşılayan Tanrı, askeri tören düzenlemediği gibi "nasılsınız" diye de sormadı.
- Nasılsınız diye sormuyorum çünkü nasıl olduğunuzu biliyorum, hatta eski sefil yaşantınıza dönmek için can attığınız halde, sanki hayatınızdan memnunmuşsunuz gibi, hep bir ağızdan "sağol" diyeceğinizi de biliyorum. Aslında bütün bunları sizde biliyorsunuz. Hatta, size güneşin parlamasını önleyin dediğimde bunun kurtuluş değil gerçek ölüm olacağını da biliyordunuz; öte taraftan her ne kadar sonucu bilsek de başka türlü yapamayacağımızın da farkındaydık... Her neyse sözü daha fazla uzatmayalım. Artık yolun sonuna geldik dolayısıyla şunu size açıklamamda da bir sakınca kalmadı: Büyük sağduyu Tapınağının taş defterini ben sakladım ve sözleşmeye karşı çıkan da ben idim. Böyle yapmakla kendi sonumu hazırladığımın farkındaydım; biliyorum ki sizlerin "aykırıyı" ortaya çıkarması aykırı olmanın anlamını kavraması olanaksızdı. Eğer Olanaksızlar Dünyasının yerini keşfedebilseydik hem ben hem de sizler kurtulmuş olacaktınız, ama olmadı. Haydi bakalım, sözü uzatmadan gidelim, Karanlıklar Tanrısı bizi bekliyor.

BEZGİN KAŞİF

Bu bezgin kaşifin hikayesiydi
Sevinmişti bezgin kaşif, burnunu keşfetmişti
Kafası iyiydi her gün, aradığı tek şey değildi sevgi
Ama, at görür sevinirdi, rüzgar eser sevinirdi
Bir gün isteksizce balığa gitti
Kurtlanmış bir armut taktı ucuna
Takıldı beşgen bir ayı oltasına, bezgindi çekmedi
Ah diyordu, vah demek istemedi
Anlasınlar dedi, "beni"
Bana inanın, ben bir yalancıyım
Fala inanmam ama fal da bakardım
Cambazlar kralıydı kaşif, yalancılar kralı
Çok mutluyum diyerek haykırırdı
Tanrıydı o kendince, ya da çok iyi bir falcı
Gökyüzünde yürüyordu görünmeden
Sayıklıyordu ışıksızım diye, ben
Sarmaşıklara tutunun diyordu hepiniz
Hırsızları soyan bir deliden akıl dilendi
Nedensiz gülmeleri, okşamaları hissiz
Yine de mutluydu dilenciler meyhanesinde
Bağırıyordu, "insanların yarısı maymun" diye
Ve ekledi, "maymunlar pislemiş diğerlerine"
Bakın kısalıyor sarmaşık gecenin karanlığında
Fakat uzuyor ışıkların yarattığı gölge ada
Ada şimdi herkesten çok daha büyük
Bezgin kaşif avlanmıyor o adanın denizinde artık
Balıksız kaldı dalgalı, yaşlı deniz
Islanmış bezginliğiydi onun son keşfi
Kefenleri giymiş geziyor kaşif ve peygamberleri

Berna Murat Cemiloğlu
1991-İstanbul.

NEGATİF PSİKOANALİZ VE MARKSİZM

Bir dilenci düşünde bir milyoner gördü. Uyanınca bir psikoanaliste gitti. Psikoanalist ona milyonerin babasının simgesi olduğunu açıkladı. "İlginç" dedi dilenci.

Heinrich Regius
(Max Horkheimer), 1934

I.Dünya Savaşını izleyen yıllarda Marksist parti ve hareketlerdeki çöküşün ve iflasın çözümlenmesi amacıyla başlayan ve Georg Lukacs'la Karl Korsch'un çalışmalarında kristalleşen eleştirilerde egemen Marksizmdeki öldürücü eksikliğin, onun 'mekanik' ya da 'otomatik' niteliği olduğu öne sürüldü; tam olarak eksik olan, Marksizmin öznel, insani ve felsefi içeriğiydi. Lukacs ve Korsch'un, sonra da Frankfurt Okulu vd. nin çabaları Marksizmin bu yitik boyutunu -öznelliği- kurtarmaya yönelikti. Avrupa devriminin nesnel koşulları uzun süre önce olgunlaşmış gibiydi. Çünkü "devrimci koşullar her zaman olgundu." Karl Korsch I. Dünya Savaşı sonrası Almanyasındaki kısa devrimci dönem üzerine "1918 Kasım'ını izleyen aylarda burjuvazinin örgütlü politik gücü ezilip görünürde kapitalizmden sosyalizme geçiş yolunda başka bir engel yokken, büyük şans yakalanamadı, çünkü yakalanması için SOSYOPSİKOLOJİK önkoşullar eksikti." diye yazmıştı. Reich gibi sol Freudcuların da odaklaştıkları bu 'sosyopsikolojik önkoşullar', öznel harekitti.
Batı Marksizminde öznelliğin seyri başından beri olumsuzdu: Öznelliğin niçin gösterilmediği, 'büyük şans'ın niçin yitirildiği ve burjuva toplumun zulmünü sürdürdüğü kavranmaya çalışıldı. Bunun için otomatik, mekanik toplumsal değişim öğretilerinin yapmakta olduğu gibi öznenin doğasını gözden kaçırmak değil, onu açıklamak gerekiyordu. Bu öğretiler özne-SİZ oldukça toplumsal değişimin diyalektiğini anlayamazlardı.
Ne Lukacs, ne de Korsch öznelliğin felsefi (ya da tarihsel) ve psikolojik iki boyutundan ikincisini incelediler. Devrimin 'sosyopsikolojik önkoşulları' Korsch tarafından psikolojik olmayan ya da neopsikolojik terimlerle yorumlandı. Ona göre eksik olan şey sosyalizmin uygulanabilirliğine olan 'inanç'tır; nedeni de sosyalist "kuram"ın "sosyalizmin pratikteki gerçekleşmesine ilişkin bütün sorunlar karşısındaki geç kavrayışı"dır. Bu arada psişik (tinsel) boyut yitmiştir ya da en azından sosyalizmin pratik içeriği hakkındaki kuramsal sorunlara taşınırken sulandırılmıştır.

Lukacs felsefi boyutu psişik boyuttan tamamıyla ayırır; psişik boyutun politik yorumunu koşullara bağlı ve deneyimsel olarak görür. Ona göre psikolojik bilinç anlık ve pozitivist - burjuva toplumun içinde kalan- bir bilinçtir; kuramı yoktur. "Sınıf bilinci ne proletaryanın tek tek üyelerinin psikolojik bilinciyle, ne de proletaryanın bir bütün olarak (kütlepsikolojik) bilinciyle aynı şeydir; tersine, SINIFIN TARİHSEL ROLÜNÜN BİLİNCİNE VARMA DUYGUSUDUR." "Oportünizm yanlış olarak PROLETARYANIN GÜNCEL PSİKOLOJİK DURUMUNU, ONUN SINIF BİLİNCİ SANAR."

Eleştirel kuram iki pozitivizm biçimine de karşı çıktı: Bir yandan burjuva ve liberal düşünceye özgü psikolojizm (toplumsal kavramların bireysel ve psikolojik kavramlara indirgenmesi), öte yanda sosyalist ve Marksist düşünceye özgü sosyolo-

Psikoanalizin gerçek diyalektiği budur; görünürde toplumun (evrenselin) karşıtı olan psikoanaliz, tekte (bireyde) evreni(toplumu) keşfeder.

jizm (bireysel kavramların kuru bir tarih ve toplum anlayışına indirgenmesi). Her ikisi de toplum ve birey antagonizminden çıkmıştır; ilki soyut bir birey, ikincisi soyut bir toplum anlayışı lehine. Yeni-Freudcuların liberal psikoanalitik revizyonlarıyla psikoanalizin karşısındaki Marksizm arasındaki yakınlık buradadır: İkisi de sosyolojizmden muzdariptir. Başından beri öznelliği ihmal eden Sovyet Marksizmi içeriksiz bir toplum anlayışına varırken, yeni-Freudcular toplumun rolünü bulma hevesleriyle yavan bir toplum anlayışına ulaşırlar. Oysa kendi politikalarına bakmaksızın, bireysel psikenin oluşumunu ve yapısını izlerken toplumun, bireyin içindeki ve üzerindeki iktidarını kanıtlayan, Freud ve ardılları olmuştur. Psikoanalizin gerçek diyalektiği budur; görünürde toplumun (evrenselin) karşıtı olan psikoanaliz, tekte(bireyde) evreni(toplumu) keşfeder. Yalıtlanmış birey sahteliğinin içyüzünü, onun sosyo-seksüel-biyolojik temel dayanağıyla kavrar. Derinlik psikilojisi kendi mantığını izleyerek sosyoloji ve tarihe dönüşür. Genelliğin nesnelliğe geçtiği yer burasıdır; öznellik, özneye önbiçimini veren ve onu çarpıtan toplumsal ve tarihsel olaylara dek izlenir.

Burjuva toplumda sermaye bağımsızdır ve bireyselliğe sahiptir, oysa yaşayan kişi bağımlıdır ve hiçbir bireyselliği yoktur.

Nesnel bir öznellik kuramı 'iki kere' nesneldir; öznelliği yalnızca toplumsal ve nesnel belirleyicilerini ortaya çıkarana değin incelemez, varolmayan özneyi yönetmiş olan toplumu da açığa çıkarır. Öznelliğin kuramı, özneyi ortadan kaldıran burjuva toplumun da kuramıdır. Birey bireysizleştirilir, öznesizleştirilir. "Burjuva toplumda sermaye bağımsızdır ve bireyselliğe sahiptir, oysa yaşayan kişi bağımlıdır ve hiçbir bireyselliği yoktur." Bu gerçekliğe uygun düşecek bir öznellik kuramı bilinçli olarak çelişkindir; öznelliği, tabir caizse, gözden yitene değin izler; onun psikoanalizi negatiftir: Öznesiz bir öznenin (ya da daha özgürleşmemiş bir öznelliğin kuramıdır. Öznelliğin kavranabilmesinden önce, bireyi sakatlayan gerçek maddi ve toplumsalkoşullar derinliğine kavranmalıdır. Birey varolabilmeden, birey haline gelmeden önce, henüz ne oranda varolmadığı bilinmelidir. Bireyleşmeden önce, birey yanılsaması dağıtılmalıdır. Öznellik nesnelliğe götürülmeli ki kavranabilsin. Sorunun özü budur.

Öyle görülüyor ki öznellik terimi iki ayrı olguyu temsil ediyor: Tarihin (potansiyel) öznesi olarak proletarya ve pazarın sunduğu sorunsal özne olarak burjuva özne. Bu belirsizlik gerçekliğin belirsizliğidir ve yalnızca kavramsal değildir; asıl sorun, Lukacs'ı izlersek, proletaryanın sınıf bilinci yönünde seyreden özgül niteliklerinin, sınıf bilincini yokeden özgül burjuva özelliklerle (geçici olarak?) kaplanmasıdır. Çünkü burjuvazide egemen olan bireysellik biçimi burjuvaziyle sınırlı değildir; tersine, proletaryanın içine işler ve onun, kendisini tarihsel bir özne olarak oluşturma sürecini engeller.

Freud'a göre süperego anababa da, erken yaşlardaki eğitimde vb. kök salmış, 'geçmişin bugünde demirlemiş aracı'ydı. Maddeci görüşlerse "insani ideolojilerin güncel ekonomik koşulların ürünü ve üstyapısından başka birşey olmadıklarını söyleyerek onu bir yana ittiler. Bu doğrudur, ama çok olası ki doğrunun tamamı değil. İnsanoğlu asla bütünüyle bugünde yaşamaz. Geçmiş... süperegonun idelojilerinden yaşamını sürdürür ve onun aracılığıyla çalışarak insan yaşamında ekonomik koşullardan bağımsız, güçlü bir rol oynar."

Psikoanalizin araya girdiği yer tam da burasıdır: "İki uç nokta arasında; bir uçta toplumun ekonomik yapısı, ötekinde ideolojik üstyapı arasında bir takım ara aşamalar görür." Otto Fenichel "ekonomik koşulların bireye doğrudan değil dolaylı olarak, psişik yapısında değişiklik yoluyla etkilediğini" yazmıştı. Buna Reich'ın belki de en önemli katkısı 'yeniden üretim' kavramıydı. İlk bakışta mülkiyet ilişkilerinden çıkan ideoloji ve baskıcı ahlak nihayetinde "ahlakın kitle bireyince kabullenilmesi'yle sonuçlanır. Bu da toplumsal ve gerici bir güç haline - psikolojik olarak yeniden üretilen, - ideolojiye dönüşür.

Freud'un öğrencisi bir sosyalist olan Federn, sosyalist örgütlerde bile örtülü olarak bulunan, derinlere yerleşmiş babaerkil tutumun burjuva toplumu ayakta tuttuğunu öne sürdü. Ona göre "daha önceki bütün örgütler önderden aşağı doğru örgütlenmişti; örgütlenme piramidi ideal olarak baba-oğul ilişkisini koşulluyordu... Yeni örgütlenme -konseyler- , kitlelerden çıkarak gelişir ve itici gücünü 'biraderlerin ilişkisi'nden alır." Otoriter baba-oğul ilişkisi Reich, Fromm ve Frankfurt Okulunda 'karakter' kavramına genelleştirildi. Karakter, psikeyle toplumun kesişmesinin çökeltisiydi; aile de karakteri etkilemenin önemli bir aracıydı. Reich'a göre "karakter yapısı verili bir çağın toplumsal sürecinin kristalleşmesi-

Öznelliğin kavranabilmesinden önce, bireyi sakatlayan gerçek maddi ve toplumsalkoşullar derinliğine kavranmalıdır. Birey varolabilmeden, birey haline gelmeden önce, henüz ne oranda varolmadığı bilinmelidir. Bireyleşmeden önce, birey yanılsaması dağıtılmalıdır. Öznellik nesnelliğe götürülmeli ki kavranabilsin. Sorunun özü budur.

dir;...burjuva toplumun ekonomik yapısıyla ideolojik üstyapısı arasındaki aracıdır." Horkheimer de "Çıplak biçimiyle zor hiçbir şekilde egemen sınıfın niçin bu kadar uzun süre boyunduruğunu sürdürdüğünü açıklamaya yetmez; özellikle ekonomik aygıtın daha iyi bir üretim süreci için olgunlaştığı, kültürün çözüldüğü ve mülkiyet ilişkileri ve genelde varolan yaşam biçimlerinin toplumsal güçler için açıkça engel haline geldiği dönemlerde yetersiz kalır" diye yazar. Bunun anlaşılması için "çeşitli toplumsal gruplardaki insanların psişik bileşimini" bilmek gerekir. Aile yine canalıcı önemdedir. "En önemli eğitim araçlarından biri olarak aile, insan karakterinin yeniden üretilmesiyle ilgilidir ve büyük oranda burjuva düzenin bağımlı olduğu otoriter tutumları insan karakterine katar."

Sözgelimi kapitalistin paradan büyülenmesini, çocuğun dışkıyla ilişkisine bağlayan ve "barsak içeriğinden alınan zevk... kokusuz, susuz bir pislikten başka birşey olmadığı görülen paradan hoşlanma haline gelir." diye yazan Sandor Ferenczi vb. ne yanıtında Fenichel şöyle der: "İçgüdüler genel eğilimi temsil ederler, oysa para ve varlıklı olma arzusu konuları genel eğilimin yalnızca kimi belirli toplumsal koşullar olması halinde üstlenebileceği özgül biçimi temsil ederler... Biriktirmede erojen bir zevkin bulunması, Ferenczi'nin sermaye sahibi sermayesini artırmaya çalıştığında bunu çok mantıklı nedenlerle yaptığı gerçeğini gözden kaçırmasına neden olur: Kapitalist, daha büyük ölçekli üretim yapan rakiplerince buna zorlanır... Bu türden bir toplumsal sistem biriktirme gereksinimine hizmet eden erojen dürtülerden yararlanır ve onları güçlendirir; buna kuşku yok. Bununla birlikte varolan ekonomik üretim koşullarının biyolojik dürtü tarafından yaratılıp yaratılmadığı çok kuşkulu." Sonuç olarak "varlıklı olma gibi bir dürtü bir zamanlar yoktu ve gelecek bir zamanda da artık olmayacak."

Bilinç ve düşünce ne öznel kökenlerine indirgenmeli, ne de ondan tümüyle soyutlanmalıdır. Kimi sol-Freudcular gibi yeni -Freudcular da bu diyalektiği koruyamadılar. Psikoanaliz de sulandırılarak ya psikolojik bir uyumlaştırma tekniğine ya da yüzeysel bir toplum kuramına indirgendi. Her ikisi de birbirini besler; psikoanalizin sağlık ve uyum vaadeden bir bireysel terapi olarak ilan edilmesi için, kuramın eleştirel ve toplumsal bileşenleri ıskartaya çıkarılmalıdır. Böyle bir içeriğin (Freud'un üstkuramının) korunması, eleştirel kuramın psikoanaliz okumasının özüne uygundur. Bu üstkuram (öznelliğin nesnel bilimi olarak psikoanaliz) Marksizme intikal eder; negatif psikoanaliz Marksizmden kırılarak geçen psikoanalizdir. Bu kırılma bireyin -psikoanalizin esnesinin- Freud'un formülasyonlarından bu yana ki gelişmeler ışığında incelenmesini gerektirir. Öyle ki, tekilci kapitalizme geçiş bireye ölümcül bir darbe vurmuştur. Horkheimer'in dediği gibi: "Birey kategorisi dev endüstriye karşı koyamamıştır." Bunun için psikoanaliz negatifleşir; öznelliği kendi varlığı dışında idare edilen özneyi araştırır.

Negatif psikoanaliz yalnızca negatif bir ilişki tanır; tarih ve sınıf bilincini saptırmış, engellemiş ya da dağıtmış olan psişik biçimleri inceler. Psişik ve karaktere ilişkin şeyleşme biçimleri tarihsel olarak özgüldürler. Max Weber'den bu yana kapitalizmin -kendisi değil ama- ruhu onarılmıştır. Psişik boyut, sermayenin kendisi kadar akışkan ve tarihsel bir değişkendir; kapitalist biçimlerin seyri hızlandıkça, psişik biçimler de onları izler. Negatif psikoanaliz olarak eleştirel kuram zevk için yaşamın içinde kendisine av arayan yenilenmecilerin tuzağına düşmeyecek ya da eski sloganlara sığınmayacaksa, hüzün ve isyan çığlıkları adına psişik derinliklerin aslını açığa çıkarmalıdır.

Türkçeleştiren Hakan Atalay

ALTI

Cam bir geminin güvertesinde bulunacak ölülerimiz. Altımız okyanus. Binlerce denizatı başlarını kaldırıp yukarı bakacaklar. Senin bir gözün diri kalacak, benim bir dudağım. İkimizin avucunda da ipek mendiller. Nereden düşmüşüz, niye düşmüşüz, kim itmiş: bilinmeyecek. Faytona bağlı at kurtulacak. Güzel.
Benim Sinemalarım.
Temiz bir aşk yaşadık, mesela yoktu kılavuzumuz. Tehlikeyi göze alarak açıldık. Batacaktık, farkındaydık. Battık gülümseyerek. Battık birbirimizi seyrederek. Güzel. **Sessiz ev.**
Sen dans etmeyi seviyordun. Tek başına . Pikaba bir plak koyuyordun. O çalmıyordu ama sen oynuyordun. Ben oturuyordum. Oralarda bir yerlerde oturuyordum. Beni görmen imkansızdı. İçimde altı katlı bir bina çöküyordu. Ağzımdan burnumdan toz duman çıkıyordu. Kuruması için rüzgara asılmış bir çamaşır gibi salınıyordun. Güzel.
Sudaki iz.
Her gece biz sevişirken yatağımıza yeni peygamber iniyordu, küçük periler lir çalarak uçuşuyordu beyaz beyaz çarşafa bulanmış siyah vücutlarımızın üstünde. Yıldız saçıyorlardı. Yaldız saçıyorlardı. Arada bir meteor çakılıyordu kasıklarımıza. Sana uzattığım elim ile göğüslerinin arasında bir yıldız kayıyordu. Gözbebeklerinden biri mars'tı, öteki satürn. Güzel.
Bir yer göstericinin hayatı.
O adam sana hiç dokunmamalıydı. O adam sana hiç yaklaşmamalıydı. O adam sana bir söz söylememeliydi. O bıçak yanımda olmamalıydı. Batacaktık, farkındaydık. Warlock bunu seninle tanıştığımız gün asansörde kaldığımızda gelip belirtmişti. Esrarlı sigaramızdan bir nefes çekmişti. Halat incelmişti. Altıncı kattaydık. Kat altıydı, sen altıydın, ben altıydım. Uyandığında ben başucundum senin. Güzel. **Dostlukların son günü.**
Sonra resmimizi çekmek isteyen o sokak fotoğrafçısı. Adamın üstüne döktüğüm su. Flaştaki aküden akıvermişti elektrik, bedenine. O yanarken biz kaçmıştık. El ele tutuşarak caddeler boyu koşmuştuk. Tutuşmuş iki el koşuyordu adeta orada. Birbirimizi sınırsız şımartmıştık. Güzel. **Erkek hikayeleri.**
Ne Paris düştü sonra, ne durgun akmayı sürdürdü Don. Tavana astığımız film afişleri saradı. En çok da The Doors. Sen gitmek istedin de, açamadın kapıyı. Anahtarı hiç bir yerde bulamadık. Su almaya başlamıştı odamız. Batacaktık, farkındaydık. Battık, kahkahalarla. Battık, birbirimize şiirler okuyarak. Güzel. **Akışı olmayan sular.**
Mesela.

14.8.1992

KÜÇÜK İSKENDER

Titrerim Mücrim Gibi Baktıkça İstikbalime

yahut

Ne Olacak Bu Psikiyatrinin Hali

Akıl çağı geldiğinde ruh hastaları, akılsızca olan bütün öbür şeyler gibi gene gündelik yaşam ve toplum örgütlenmesinin dışıda bırakıldılar. Ancak bu kez, akıllı toplumun, bu büyük işe yaramazlar ordusunun tecavüzünden korunabilmesi için büyük ve kalın kalelerin, tımarhanelerin içinde tutulmaları daha uygun görüldü.

Ali Babaoğlu

Bir kaç yıl içinde olup bitenler, genel olarak içinde bulunduğumuz (son günlerde ve ne anlama geldiğini pek de kavrayamadan kullanır olduğumuz deyimiyle) Küresel değişim karmaşası içinde kendi geleceğinin nasıl olacağını bilebilen herhangi bir özel ya da tüzel kişi bırakmış olduğunu pek sanmıyorum. Bu değişim, pek birden geldi ve bu perşembenin geleceğini çarşambadan bilebilmekte küresel olarak yaya kaldık. Bu da, bütün benzeri katastrof durumlarında olduğu gibi, insanların kendi bilgi ve deneyimlerine karşı güvenlerini sarstı. Ne bütün soruların yanıtları babalarından miras kalmış keskin devrimciler kaldı, ne de bütün soruların yanıtlarını kendileri yaratmış bilginler. Şimdi, tozdan dumandan ferman okunmayan bu günlerde durup da psikiyatrinin geleceğinin nasıl olacağı üzerinde ahkam yürütmeye çalışmak cesaret istiyor. Ama, bana kalırsa, "Ne olursa olsun, yav. Kıvırırız evel Allah. Hem ayrıca elle gelen düğün, bayram. "deyip rahat bir vatandaş olmak da, oldukça büyük bir cesaret istiyor. (Onun için millet fala bakıyor. Astroloji mi dersiniz, Tarot mu, Memiş mi, bildiğimiz kahve falı mı!). Dokuz yüz, dokuz yüz, dokuz yüz bilmem kaç numarayla "Alo, Ne olacak bu psikiyatrinin hali?" hattı kurulana kadar iş başa düşüyor gene. Çünkü, mektepten yeni mezun ya da yeni asistan olmuş, dumanı üstünde genç meslektaşlarımız, ortalama 35-40 yıl bu meslekte kalacaklar demektir ve eğer erken emekli olmak umutları yoksa, 2025-2030 yıllarında ne işlerle meşgul olacaklarını üç aşağı, beş yukarı bilip ona göre "vizyon" sahibi olmalıdırlar. Sahi, bu perşembenin geleceği çarşambadan, hatta salıdan, pazartesiden belli değil miydi gerçekten ve cuma mı yoksa cumartesi mi geleceğini de perşembeden bilemez miyiz, acep?

Türkiye'de önümüzdeki yüzyılda icra-yı psikiyatri edecek garibanın 2/3'ünün 1/8'ini yetiştirecek kimse olarak naçiz kafamı bu işle yormaktayım ve bazı şeyler görür gibiyim. Müsaadelerinizle arzedeyim, beğenen alsın. Bilgi ve düşüncelerin hepsi benim değil, elbette. Benimki daha çok montaj işçiliği.

Psikiyatrinin ve psikolojinin, sanat ve bilim dalı olarak ortaya çıktığı zaman dilimine bakıldığında bunun, manifaktür döneminin sonu, endüstri devriminin başına denk geldiği görülür. Bir buluş, bilgi ya da tekniğin ortaya çıkması ve atılmasında çağının ve öncesinin hazırlayıcı koşul ve etkilerinin var olması gerekir. Ancak gene de bilgin ve sanatçıların kişisel ve keyfi tutum ve yaklaşımları, o gizemli öğe, "Merak" hepsinin temelinde duran ortak temel taşıdır. Ama bir bilgi ve tekniğin, bir bilim ve sanat halini alması için bu insani özellikten fazla olarak iki şey gereklidir: Toplumda o bilim ve sanata gereksinim duyulması ve o bilim ve sanatla uğraşmaya hazır ve istekli başka insanların da bulunması. Yani bilim ve sanat dalı, toplumun bir kurumudur ve toplumsal kurallara tabidir. Bilimin hangi yönde araştırma yapacağını ve gelişeceğini saptayan, bilim adamının, bilimin içinde kendi işlevi ve toplum içinde kendi yeri hakkındaki kanaatı, ideolojisi ve bilimsel çalışmanın kendi süreci içinde ortaya çıkacak olan kuram ve kurallardır.

Bilimsel devrimler, toplumsal devrimlerden çok daha etkin ve kalıcı olmalarına karşın bu devrimleri yapan bilim adamları, bilimsel devrimciler, Gallilei, Copernicus, Keppler, Lavoisier, Darwin, Einstein ve öbürleri, diğer devrimcilerle yalnız bir şeyi paylaşırlar; toplum karşısındaki duyarlılık, toplumsal frajilite. Psikiyatri ve psikoloji ise tam bir devrim ortamında ortaya çıkmıştır. Daha sonra da devrimsel davranış, bu iki ala-

nın gelişimi sırasında çok sık olarak görülmüştür. Psikiyatri'nin babası Pinel, onu izleyen Esquirol, Baillarger, Lasègue, Capgras ve öbür mübarek insanlar toplum tarafından son derecede kutsanmışlardı. Pinel zavallı delileri Bicètre tımarhanesinde zincirlerinden kurtarırken halk onu Robespierre, Danton ve Marat ile eşdeğerli görüyordu. Pekala, neden?

Ruh hastaları ortaçağda klerikal alana bırakılmış ve toplumdan tümü ile dışlanmış kimselerdi. Haçlı seferleri öncesi, sırası ve sonrasında Avrupayı dolduran bütün öbür işe yaramazlar, cüzzamlılar, vebalılar, dilenci, haydut, serseri, orospu ve öbür sakatlarla birlikte köyden köye, kentten kente sürüler halinde dolaşır, yarı korku, yarı merhamet uyandırarak yaşamlarını sürdürmeye çalışırlardı. Akıl çağı geldiğinde ruh hastaları, akılsızca olan bütün öbür şeyler gibi gene gündelik yaşam ve toplum örgütlenmesinin dışında bırakıldılar. Ancak bu kez, akıllı toplumun, bu büyük işe yaramazlar ordusunun tecavüzünden korunabilmesi için büyük ve kalın kalelerin, tımarhanelerin içinde tutulmaları daha uygun görüldü. Bunlardan kol gücü yerinde olanlarınsa sömürgelere gönderilmeleri ya da sömürge savaşlarında telef edilmeleri uygun görülmekteydi. Amerikan kolonileri, Avustralya, Orta Amerikadaki Fransız kolonileri hep bu eski paçavralar tarafından uygarlığa kazanılmışlardır. (Belli oluyor). Ancak deliler bu işe de yaramadığından ancak tımarhanelere uygun görülmekteydiler. Zaman geçti ve manifaktür kendi toplumunu, kendi ahlakını ve ideolojisini geliştirdi. Artık burjuva devrimi oluşmaktaydı. Burjuva devriminin çekirdeğinde endüstri devrimi embriyo halindeydi. Endüstri demek, o zamana kadar usta ve eğitimli ustalar ve kalfalar tarafından götürülen üretimin, daha az eğitimli ve becerisiz, ama sayıca çok kitleler tarafında yürütülmesi demekti. O halde daha büyük insan gücüne gereksinim vardı. Endüstri devriminin ilk adımları, ne kadar büyük sayıda insan harcandığını göstermişti. O halde daha ilk adımda, kentlerin varoşlarında kendi kendilerine ölüp giden sefil ve deli kitlelerinin değerlendirilmesi akla geldi. İş merhametli hekimlere havale edildi ve onlar da hemen, bu işin üstesinden gelebilmek için, iki bilim dalı icat ediverdiler. Bu kitlelerin kol gücünün restorasyonu ve işe yarar halde tutulması için toplum sağlığını ve bu kitleler içinde işe yarayacak olanlarla işe yaramıyacakları yani deli, aptal ve sakatları ayıklamak için de psikiyatriyi. Gerçekten de tıbbın bu iki dalı aynı günlerde ortaya atılmıştır. Ve gerçekten de toplumda yönetime egemen olanlar, bu iki bilim ve sanat dalını büyük bir hevesle alıp kabul etmiş, korkunç desteklemişlerdir. 19.yy'ın sonlarında yönetimlerin, tıp biliminin emrine, bu gün akla sığmayacak kadar büyük bir yaptırım gücü sağladıkları görülür. Polis, jandarma ve bütün ordu yalnız sözel beyanla bile derhal ve itirazsız hekimlerin emrine girebilmekteydi. Virchow ve Neumann gibi büyük hekimler, hekimliklerinden daha da fazla, bu polisiye rolü engellemeye çalışmaları için kutsanmalıdırlar. Psikiyatrinin daha doğuşunda, işte böylece, toplumun kendisine yüklediği, uygun olanlarla uygun olmayanları ayırdetme siparişi bulunmaktadır. Bu yüzden psikiyatr, sürekli olarak, doğa bilimleri ile toplum bilimleri arasındaki gerilim alanında bulunur ve kendisi bunun farkında olmasa da, mesleği boyunca toplumsal gerçeklik ve toplumsal yargılar sisteminin ortasında ve onları hesaba katarak çalışmak zorundadır. Tıbbın diğer uzmanlık alanlarında çalışanlar, mesleklerini, anatomi ve fizyolojisi son bir kaç yüz bin yıldır değişmemiş olan evrensel insan üzerinde icra ederler. Oysa ruh hastaları, bulundukları koşullarda, bulundukları toplumlarda uygun olmayan bir davranışı gösterdikleri için hasta sayılmaktadırlar ve aynı davranış belki öbür toplumlarda ve başka koşullarda pekala uygun bir davranış sayılacaktır. Örneğin, 40 derece ateşi olan bir insan, ister eskimo, ister hintli olsun, ateşi olan bir hastadır. Oysa agressiv davranış gösteren bir kimse, bu davranışını bir belediye otobüsünde diğer yolculara karşı gösteriyorsa uygunsuz, cephede düşmana karşı gösteriyorsa uygun bir davranış içindedir. Dolayısıyla da birinci durumda hasta, ikinci durumda ise kahramandır. O halde psikiyatr her durumda, önündeki insanın davranışlarını, o insanın kendi toplumu ve koşullarına göre değerlendirmek zorundadır ve bu sırada tek tutunacağı dal, tolumun değer yargıları sistemidir. Bu değer yargıları sisteminden bir psikiyatr kendini hiç bir zaman soyutlayamaz.

Bireylerin bedensel ve zihinsel güç ve yetenekleri, bir uygarlık düzeninin temelini oluşturduğu sürece, toplumdaki yeteneksiz ve hasta bireylerin başarılı olabilme şansı hiç yoktur. Çünkü düzen, toplum için üretim ve göreve katkıda bulunanların, ürettikleri değerlerden, katkıları oranında pay almasını istemektedir. Ancak, II. Büyük Savaş sonrasında durum değişmiştir. Savaş öncesi ve sırasında olağanüstü boyutlara ulaşmış ve üretimini savaş için tüketerek doymuş olan endüstri, ürettiğini tüketecek olan kitle pazarına gereksinimi doğurdu. Son savaşın dehşeti ve atom savaşı tehdidi de, endüstrinin üretimini savaşlar yoluyla tüketebilmesi için gereken ortamı yok etmişti.

Yeni bağımsızlığa kavuşan ülkelerde, tüketime aç yeni sosyal sınıflar doğmakta olduğu, savaşta yıkılmış ülkelerin halkların tüketim için yüksek bir ihtiras gösterdikleri ve bunun yüksek bir satınalma gücü

oluşturduğunu ilk farkeden sanırım Japonlar oldu. Onların silah üreterek soğuk savaşın silahlanma yarışından faydalanabilmeleri yasaklanmıştı. Bunun üzerine onlar ve biraz da Almanlar, büyük bir iç pazarla garanti altında tutulan tüketim malı pazarlamasına zorlandılar. Bu alan o kadar verimli çıktı ki öbür ülkelerin endüstrileri de buraya dönmek zorunda kaldılar.

Dünya ekonomisinin kendisini, bu tüketim esaslı sisteme uyarlayabilmesi için çeyrek yüzyıl gerekti. Ama sonunda bu oldu. Korkunç boyutlarda gelişmiş olan kitle iletişim araçları seferber edildi ve talebi oluşturacak kitlelerin dünya görüşleri ve beklentileri, değer sistemleri baştan başa değiştirilmeye başlandı. Artık bireyler, topluma üretimle katkıda bulundukları ölçüde değil, tüketimden aldıkları pay ölçüsünde sosyal prestij kazanacaklardı. İyi giyinmek, pahalı markaları kullanmak, pahalı uğraşlara para ve zaman ayırabilmek, uzun ve pahalı tatiller yapabilmek sosyal prestij için, yani toplum içinde "Hava basabilmek" için gerekli değerler halini alıyordu. Bu hava basmak uğruna insanların harcamaya hazır oldukları para, her türlü silahlanma yarışında harcanabilecek olanın çok üstünde ve risksizdi. Bu durumda, çok ve büyük istekleri olan, bu istekleri uğrunda büyük para harcayabilecekleri olan bir kitlenin, toplum düzeninin çekirdeğini oluşturması kaçınılmazdı. Artık emek harcamadan para harcayabilir duruma gelmiş olan, kısa bir çalışma döneminde biriktirdikleri tasarrufun rantıyla diledikleri havalı yaşamı sağlayabilecek genç emekliler de aynı çekirdeğe alınmalıydı. Aynı değer yargılarını benimsemiş, bu değerlere göre kendilerini hazırlayan gençler de şimdiden bu çekirdekte yerlerini almalıydı. Toplumun prestij çekirdeğini oluşturan bu kitle için, moral değerlerin temelini, yaşama üretimle katkıda bulunmak değil, yaşamdan tüketimle pay almak oluşturacaktı. Böylece "Dünya nimetleri", herkesin özgün zevki ve bu zevke göre yaşaması kutsanmaya, yaşam ve beğeni çeşitliliği övülüp özendirilmeğe başlandı. Yaşam ve davranış özgürlüğü ve özgünlüğü insanın temel ihtiyaçlarından olarak kabul edildi. Toplumun moral doğruları gittikçe genişletilip gevşetiliyordu. Kitle haberleşme sistemi bütün gücüyle bunu kırbaçlıyordu.

Belki yakında bir 'Alo Psikoterapi' hattı da kurulur ve sayı birkaç bine çıkabilir. Ama neresinden baksanız 5-6 milyon psikoterapiste gereksinim olacaktır. O halde şimdiden muştulayabiliriz, ekmek kapımız kapanmayacak.

Yeni düzenin yeni insanlara hazırlop giydirilmesi yerine, biraz mücadele ile elde edilmiş gibi yapılması, yutturulacak olan lokmanın daha lezzetli olmasını sağlayacaktı. Bunun için marjinallerin mücadeleleri pompalandı.

Piyasaya yüklenen büyük satınalma talebi sonucunda enflasyonun faziletleri keşfedildi. (Dönüşümün olduğu an, doların altına endeksli olmaktan çıkarıldığı gündür.) Bu enflasyon sayesinde kendi kendini şişiren para büyük bir hızla, toplumun çekirdeğini oluşturan gruba atıyor. Paradan üretilen para bu çekirdeği besliyor. Bu enflasyonu kontrollu bir şekilde tulumbalayabilmek için de beğeni çeşitliliği esas muharrik kuvveti oluşturuyor. Marjinaldeki beğenilerin de normal beğeni çeşitliliği kataloğuna alınabilmesi işi de gene biz ruh konfeksiyoncularına veriliyor. Önce eski perversiyonlar törenle marjdan çıkarılarak merkezdeki saygın yerlerini alıyorlar. Gene de inat edip marjda kalacak olanlar için de başka iyilikler düşünüyoruz. Bir sürü eski şizofreni alıp, sürekli ilaç kullanarak ortada kalabilecek olan affektif bozukluk olarak ilan ediyoruz. Bu saygı değer çekirdeğin gerçekten kullanamayacağı marjinaller varsa, onların da neden ortaya giremeyeceklerini, ortanın sağlayacağı araçlarla ispat ediveriyoruz. 'Bir kaç milyon mukabili ruhunuzun haritası çıkarılır bayım. Bakınız MRI'nız sizin organik bir vaka olduğunuzu aççık seççik gösteriyor. Kusura bakmayınız, sizi şöyle alalım.'

Ancak, bizim de elimiz armut toplamıyor, yani. Bu gidişle yapacak işimiz kalmayacağını şimdiden gördüğümüzden, bu yeni düzen içerisinde yerimizi alalım. Peki ama, ne yapalım?

Bir kere zor marjinallerin orta sınıfa geçirilmesi için gayret sarfedebiliriz. Sonra, orta sınıfta hiç işe yaramayacak olanları kenarda tutma işlevini sürdürebiliriz. Ama bu işleri bilgisayar teknisyenleri de yapabilecek yakında. Bize emek yoğun işler gerek ki sayıca azalmak zorunda kalmayalım. İşte burada gene psikoterapiler görünüyor falımızda, üç vadeye kadar. Ortada olanların orada tutunmasını sağlamak, kenarda kalanların da kenarda mutlu ve sorunsuz yaşayıp gitmesi için psikoterapi yapılır. Çünkü bu nesneyi aynı anda bir kişiye, hadi bilemediniz 8-10 kişiye sunabilirsiniz bir anda. Belki yakında bir 'Alo Psikoterapi' hattı da kurulur ve sayı birkaç bine çıkabilir. Ama neresinden baksanız 5-6 milyon psikoterapiste gereksinim olacaktır. O halde şimdiden muştulayabiliriz, ekmek kapımız kapanmayacak. Belki psikiyatri alt dallara, şubelere bölünür. Organik gerekçelerle orta sınıfın bekçiliğini yapacak neuro-science mensupları ve ruhların kırışıklıklarını ütüleyip düzeltecek olanlar ayrı bilim dalları oluştururlar. Ama, her ikimize de ekmek var ileride. Korkmayın.

NORMAL NEDİR ?

İnsanlar dünyaya geldikleri andan itibaren, meşgul olma eylemini aramış ve kanunlar yapmış, Dinler çıkarmıştır. İnsanlar bu toplum yasalarını kendileri koyup tapmışlardır. Tıpkı parayı bulup taptıkları gibi..

Biz bu toplum yapılarının esiri, ve tabu haline gelmiş toplum yasaları bizi yönetmektedir. Eleştirime başlamadan önceki önsözüm bunlardır.

Gelelim Toplum yargıları ve normallik konusuna;

Normal nedir?

Bu soruyu kendimize Sormadan evvel Normal insanların ve Toplumun uyumunda yaşayan insan normal kabul edilir. Normallik Toplum yargılarının temel tuğla taşlarından birisidir.

Normallik Toplum yargılarının cetvelsel ölçütleridir. Toplumun kabul etmediği dışladığı insanlar anormal kabul edilmiştir. Yani toplumda bir klanlaşma söz konusudur. İnsanların gettoda yaşadığı yüzyılda uyum en başta gelmektedir. İnsanlararası uyum barışı ve huzuru getirir.

Normallik olduğu sürece Dünya barışını İnsanlar koruyamaz. Pekiyi insanlar neden Bu tartışmayı saldırgan halleri bırakmıyor.

nedir bu? normallik anormallik

İnsan doğasında uyumsuzluk ve benlik kargaşası ölene dek gitmekte normal hareket tarzı, insanlar böyle yapıyor demektir.

Anormal ise bize uymuyor demektir, böylelikle İnsanların kendi kanunlarıyla uyum sağlamak normallik olumsuzu ise Anormallik olarak, diğer toplum yaşantısından şutlanır.

E.S.B

PSEUDO/YALAN-ROMAN ÜZERİNE PSİKOLOJİK DE OLMAYI DENEYEN BİR İNCELEME[1]

İ.MERT TEKÖZEL

GİRİŞ

İncelemeyi düşündüğüm bu yapıta, ne bir yazın eleştiricisi gibi yöntemli eleştirel bir yaklaşımla ne de psikolog ya da bilim insanı tavrıyla çözümleyici bir yaklaşımla yaklaşacağımı belirtmeliyim. Çünkü hem yeterlilik-yetkinlik hem de rolsel belirleniş açılarından, ikisi de değilim. Bu peşinen belirtilen bir anlamda ve bir tür acizlik olarak düşünülebilecek saptamadan sonra, yazımı, ne tür bir varoluş koşuluna sokacağını şimdiden kestiremediğim (ama en azından bana bu yazıyı bitirebilme gücü ve yetkinliği verecek olan) okur (belki de öğrenci) olma bilincinden sözetmek istiyorum. Her ne kadar günlük(hatta yazınsal) kullanımda bu bilinç çokça indirgenmiş de olsa onun, yaşamı talep eden ve arayan insan bilincinden ayrılamayacağını düşünüyorum. Böylesi bir belirleyişle, bu bilincin, bir anlamda yöntemsiz, yine bir anlamda el yordamıyla da olsa bilimsel, felsefi, eleştirel sorular sorma ve yanıtlar arama yetkinliği hatta belki de kendi yöntemini yarat olasılığı vardır.

BÖLÜM 1

Yapıtın yazınsal bir yapıt olması niteliği öncelikle yazınsal bir değinmeyi gerekli kılıyor.

Kitabın yazarı Emil Ajar ya da Romain Gary ya da Paul Pavlowitch, hepsi birden, birkaçı ya da hiçbiri. Kitabın baş kahraman(lar)ı aynı zamanda yazarı. Kitap hem bitirilmiş hem de yazılmakta.

Oruç Aruoba[2] yazılı anlam üzerine bir yazısında post-modern bir kahramanın, modern bir kahramandan farklı olarak sabah kalktığında hamamböceğine dönüşmemiş

olduğunu görerek yaşamak zorunda olduğunu söyler. Tek ve bütün bir kahramandan sözedemediğimiz bu yapıtta ise, belki de, bu ve bunun gibi olası tüm belirleyişleri(pre-modern, modern, post-modern) hem kabul hem de red edebilecek bir içerik söz konusudur. Böyle bir kahramana, tanrı, dünyanın yazınsal nedenlerle yaratıldığını, yazınsal başyapıtların yaratılması için acının gerekli olduğunu, başyapıtların bolluğununsa başarısının göstergesi olduğunu söyleyebilir. Yalan-Roman adıyla bir sarsıntıyı müjdeleyen yazar ise "başyapıtlar olacağına Pinochet olmasın daha iyi. Soljenitsin olacağına bok ve kan olmasın. Savaş ve Barışın maliyet fiyatı fazla yüksek." Sözleriyle romana ihanetini kesinler.

Yeryüzü acılarının reddi adına romana ihanet ederek, kendi acılarıyla YALAN-ROMAN'ı yaratmıştır.

BÖLÜM 2

Yapıtın, ruhsal bunalımları olan, psikotik tabir edilen eğilimler gösteren bir adamı anlatıyor olması, bu nedenle de bir bölümünün psikiyatri söyleminden alınmış sözlerle kurulmuş olması, onun, psikolojik boyutunu kesinlemez. Bu boyut, onun, yazınsal boyutuyla içiçe yaratmış olduğu anlam sarmalları içerisinde aranmalıdır. Sarmal deyince-sadece anlamlar için değil; kişi ve kişilikler, giderek tüm yapıt için sözkonusudur bu. Bu durumda psikolojik yaklaşım adına, tiplerin çözümlemesinin yapılması doğru olmaz. Bunu görerek, yaklaşımımı, kişileri de anlamları da kendi bütünselliği içinde kapsayan sarmallar üzerinde yoğunlaştırmak istiyorum.

Daha önce de belirttiğim gibi yapıt, kendi yarattığı temel bir çelişkiye; yazılmış-bitmiş olma-yazılmakta olma çelişkisine dayanıyor. Yani hem bitmiş bir metin, hem de o'nun içinde yazılmakta olan bir anlamda bunaltıdan kurtulma aracı. Bir anlamda diyorum çünkü iyileşmenin gerçekliği ve gerçekten istendiği de kuşkulu. ("Bütün gönüllü göçmenler gizlice bir gün dönecekleri umudunu beslerler ve ne yazık ki en kararlı şizofrenlerin bile çoğunlukla geri dönmeyi kabul ettikleri bilinen bir gerçektir.") Bundan sonra şöyle bir dokunacağım her sarmal, yapıtın temel çelişkisinden bağımsız düşünülmemelidir.

Yapıt, kendi yarattığı temel bir çelişkiye; yazılmış-bitmiş olma-yazılmakta olma çelişkisine dayanıyor. Yani hem bitmiş bir metin, hem de o'nun içinde yazılmakta olan bir anlamda bunaltıdan kurtulma aracı. Bir anlamda diyorum çünkü iyileşmenin gerçekliği ve gerçekten istendiği de kuşkulu. ("Bütün gönüllü göçmenler gizlice bir gün dönecekleri umudunu beslerler ve ne yazık ki en kararlı şizofrenlerin bile çoğunlukla geri dönmeyi kabul ettikleri bilinen bir gerçektir.")

Bunları söyledikten sonra iki boyutlu bir belirlemeye girebiliriz.

FARKINDA OLMA

Farkında olma; bilme, bir bilim insanı ya da 'meraklı insan' tavrıyla gerçeği arama ve bulma değil, anahtarı gerçeğe 'rağmen düşünebilme' etkinliğinde olan bir aydınlanma çabası ve durumudur. Bu açıdan bakıldığında anlama ve anlamlandırma çabası ve durumudur. Bu açıdan bakıldığında anlama ve anlamlandırma kavramlarından çok, 'anlayamama' kavramına daha yakındır. Nitekim, bakışları anlamazlıkla dolu, bunu ona kimin yaptığını, niçin yaptığını sorar gibi olan bir insanın bakışlarının, her tür bilgi ve dehanın ötesinde, gerçekliğe Einstein'dan daha yakın olduğundan sözedilirken bu yakınlık kesinlenir. Ayrıca, halkların ve insanların birbirlerini anlamadıkları için değil, aksine anladıkları için dalaşıp savaştıkları söylenirken ise, aynı zamanda, anlamanın maliyeti de ortaya konur.

Dönelim gerçek'e. Yani "her günkü hikayeye. Onun gerçekdışı, normali anormal diye nitelendirmek öylesine kolaydır ki... Her günkü hikayelere şöyle bir göz atmak yeter: Savaşlar, katliamlar, işkenceler, Beyrut'ta memesi kesilen kadınlar... Sadece bu kadarıyla bile, sonsuz bir haklılığı da yedeğine alarak, kendini kesinleyen 'farkında oluş' bedeli ödenmek üzere dünyayı kazanır. Bu zaferle, örneğin şöyle bir saptamayı gönül rahatlığıyla yapabilir: "İnsanlık ağaçta büyümeyip yere düşen tek

meyvedir. Mümkün olan tek çözüm, düşmüş, başarısız, sakat kişiliğimizi farketmemeye çalışarak kabul etmektir. Psikiyatrlar da bu kutsal görevi yerine getirmekle, yani bilinç fazlalıklarıyla savaşmakla yükümlüdürler." Hatta daha ileri giderek, herkesin, pseudo, mış gibi oyunu oynayan oyuncular olduğunu söyleyebilir.

BEDEL YA DA MESİHÇE EĞİLİMLER

Bedel, 'farkında olan insan'ın her günkü hikaye(yeryüzü acıları) karşısında olanaksız bir eylemlilikle karşı karşıya acı çekmesidir. Buradaki Mesihsellik, kutsalın korunması adına-insanın acılı varoluşunun yasallaştırılması adına-en büyük acıya(acılar toplamına) razı olan İsa'dan biraz farklı tabii. Bu kez acılı varoluşun reddi adına, düşünsel boyutta (çoğu düşünsel boyutta) gerçekleştiği için bir değil birçok kez çarmıha gerilen farkında olan insan sözkonusudur. Örneğin bu cı çekiş Beyrut'ta ölenlerin sesleri duyulmasın diye duvarları kalınlaştırılmış Danimarkanın psikiyatri kliniklerinde yaşanabilir.

Bütün bunları söyledikten sonra farkında olan insanın en keskin yaşamsal sorununa değinebiliriz. Bu insan BEN'den sözederken İNSAN'dan sözettiğini, yani aydınlanma macerası sırasında en büyük yalnızlık anlarında bile yalnız olamadığını bilir. Kendisine tüm insanlık adına konuşabilme yeteneği, ama aynı zamanda da sorumluluğu veren bu durumu oldukça iyi ifade edebileceğini düşündüğüm Rene Char'in bir şiirini alıntılamak istiyorum:

SÖYLE...

Söyle ateşin söylemeye çekindiğini,

Havanın güneşi, gözüpek aydınlık,

Ve öl, herkes adına söylediğin için.

Kitap "bu benim son kitabım" sözüyle sonlanır. Paul Pavlowitch ve Emil Ajar yazınsal nedenlerle varolduklarından, bu söz onların ölümünü, daha doğrusu intiharını kesinler. İşin ilginci, bütün bunların yaratıcısı, yazar Romain Gary de birkaç yıl sonra intihar eder. Hem de ölümünden bir yıl kadar önce, ardında tüm yazın tarihinin geriye şiirsel bir yanılsama bile bırakmadığını belirten bir son-yazı bırakarak.

Tüm bu macera bedeli ölüm ve acılarla ödenmiş yeni sorular bırakmıştır geriye:

Kalıtımı dışlayarak, orospu çocuğu olmadan, MIŞ GİBİ yapmadan kendi yapıtımız olabilir miyiz? Başlangıç geni, aynasızları ve nükleer ideolojisi olmayan bir insan türü yaratabilir miyiz? Pinochet'le İdi Amin'in de insan olduğu bir insan olduğu bir dünyada gönül rahatlığıyla insan olunabilir mi? Batı'nın, dünyanın diğer bölgelerindeki acılar duyulmasın diye yükseltilmiş duvarlarının ardında(yıkılan Berlin Duvarı kesinlikle bir yanılsamadır) insanlık suçu işlemeden, kolayca soluk alınıp-verilebilir mi? Gerçeğin gerçek-dışı, normalin anormal, her günkü hikayenin kabul edilemez olduğu dünyada, deliliği saçmalık olarak nitelemek ne kadar doğrudur?(Ne kadar gerekiyorsa o kadar doğrudur da; gerçeği kim aklayabilir?) Gerçeğin olmadığını değil, eğer bir gerçek varsa onun kabul edilemez olduğunu koyan İVAN'ın(3) anlam sarmallarında yeniden doğuşu düşünülebilir mi? Tanrı'nın (kutsalın) nefrete karşı kendini sayısız küçük baba ile koruduğu savı bunun kanıtı olabilir mi? Ya bu yeniden doğuş daha önce sözünü ettiğim Mesihsellikle farklı bir açıdan bağlanabilir mi? Örneğin şöyle: Sanırım İsa milattan önce doğmuştu. Peki şimdi yine erken doğan bir Anti-İsa (yoksa yazınsallığı gözönünde bulundurup Anti-Kahraman mı demeliydim) tavırdan sözedebilir miyiz?

İşte ilk aşamada göze çarpan, kesinlikle çoğaltılabilecek bazı sorular. Kazıyalım bakalım altından yeni umutlar çıkabilecek mi? Ya da yeni umutlara ve yeni bedellere gerçekten hazır mıyız?

10.2.1992

(1) PSEUDO/YALAN-ROMAN Romain Gary, Çev: Roza Hakmen Can Yayınları 1988

Bu yazıya ilk başladığımda nasıl bir sonuca gideceğini kestiremediğimden sadece BİR İNCELEME olan başlığı, ertesi gün bitirdiğimde ise nasıl bir sonuca ulaştığını (ya da bir sonuca ulaşıp ulaşmadığını) anlayamadığımdan yine öyle kalmıştı. Şimdiyse daha belirli bir belirsizlik içeren başlık bulduğum için memnunum. Aslında pekala KUŞAĞIMA SORULAR da olabilirdi. Yanlış anlaşılmasın; olmamasının nedeni yanıtları bulmuş olmam değil geç kalmış olmamdır. Reklam bildbordlarında gördüğüm "yeni kuşak-yeni seçim" sloganlarının bana, seçimini yapmış bir kuşağa sorular sorma ukalalığına düşme korkusu vermesinin ötesinde (yeterince özgün olmadığımı biliyorum ama...) kuşak esprisinin tekrarıyla bir de eskimiş olma korkusu verecekti. 1.8.1992

(2) Hilmi Y'nin Acayip Metinleri, Oruç Aruoba, Cumhuriyet Kitap sayı:69

(3) İvan Karamazof

ŞİZOFRENGİ'nin notu:

Geçen sayımızda üniversiteli dostalarımıza çağrıda bulunmuştuk. Bize ulaşan bu ilk "ödev"in sahibi Mert Teközel, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji I. sınıf öğrencisi, numarası da 04631.

Kliniğin Doğuşu Üzerine Denemeler -1

Akıl hastalarının kapatılma tarihi, ortaçağ'da delilerin büyücülük suçlamalarıyla yakıldığı dönemden sonra başlamış sayılır. Avrupa'da delilerin bulundurulduğu "akıl hastaneleri" 18. yüzyıl'ın sonunda kurulmaya başlandı. Fakat bu kurulan yeni merkezlerin deliliği tedavi etmekten çok salt toplumdan yalıtma işlevini gördüğü söylenebilir. Öyleki İngiltere'de Bedlam'da hastaların zincirlere vurularak deliliğin düşkünlük ve sefaletle karışık insanlık dışı manzarasının para karşılığı soylulara seyrettirildiği bilinmektedir. Ancak, tıbbın ilerlemesiyle ortaçağ hıristiyan anlayışında yer alan, delinin ruhuna şeytan girmiş, günahkar kişi olduğu düşüncesi, yavaş yavaş yerini delinin hasta olduğu düşüncesine bıraktı. Ve böylece deliliğin kurumsallaşma süreci başladı. Tuke ve Pinel, delileri zincirlerinden kurtarma ve daha insani olanaklar tanıma düşüncesiyle, ilk "tımarhane" dediğimiz yerleri kurdular. O dönemde bu kurumlarda delilere iyi davranılarak, moral açıdan desteklenerek iyileştirilebileneceğine inanılıyordu. Foucault'nun sözünü ettiği "büyük kapatılma" işte böyle başladı. Cüzzam'ın giderek ortadan silinmesiyle beraber cüzzamlılardan arta kalan yerleri deliler doldurdu. Eskiden cüzzamlıları yalıtan şehir dışındaki merkezleri yavaş yavaş başka bir aykırı nüfus almaya başladı. Ayrıksılıkları nedeniyle dışlanan bu yeni nüfus sadece bir zamanlar cüzzamlıların olan mekanları değil aynı zamanda cüzzama ve cüzzamlılara ait bütün imgeleri de devraldılar. Deliliğin kötülükle ilgili bağlarını koparması ve hastalık olarak adlandırılmasında o dönemde egemen olan humanizm ve rasyonalizm dalgasının büyük payı vardır. Fransız Devrimi'nin Pinel'in delilere insanca yaklaşma düşüncesinin temel dayanağı olduğu bilinmektedir. Oysa Foucault'ya göre bedenlerden sökülen zincirler ruhlara takılmış ve insan aklının insan üzerindeki tahakkümünü sağlayacak yeni bir yol icat edilmiştir. Kanatları koparılan aykırı ruh, artık "deliler gemisi" yoluyla bile, kendi aklının yeryüzündeki sürgünlüğünü yaşayamayacak duruma getirilmiştir. En azından deliler gemisinde, deniz üstünde bilinmeyen coğrafyalara uçmak henüz yaftalanmamış bir biçimde olanaklıyken, şimdi ruh ideolojik zincirleriyle tümüyle uçma olanağını yitirmiştir. Büyük kapatılma, norm-dışı olanı, yeni çağın rasyonellik anlayışıyla zincirlerken bir yandan da normalleri aklın bu kanatlı biçiminden soyutlayarak tek bir yolu dayatıyordu. Yalnızca bir tek yol var: Bunun dışında sadece deli, sadece kriminal. Belki de hâlâ sokaklarda delilerle karşılaştığımız zaman, duyduğumuz sakınaklı ürküntünün nedeni, hâlâ deliliğin suçla, kötülükle olan bağının, kültürel bilinçdışından bir türlü silinememiş olması sayılabilir. Bununla birlikte deli , normal olmayandır; kanatsız bırakılmışlığımızın maddeleşmiş halidir. Artık kapatılma başka bir anlam kazanmıştır: Tümüyle uçma özgürlüğünü yitirmiş insan topluluklarının, farklılıklara olan tahammülünü azaltarak yere bağımlı hayat tarzını korumak. Ne kadar geleneksel olursa olsun, ne kadar psikiyatri kendi içinde kapatma dışı pratikler için çabalarsa çabalasın, deli artık en çok toplumu korumak için kapatılmaktadır. Artık önemli olan somut kapatılma korkusu değil, cüzzamın yerini alan delilikle ilgili söylem ve söylenlerdir.

GÜNO BİLGER

gidiyom gidemiyom düş gördüm/seçemiyom

kızılay postanesinin önünde insanlar birilerini bekler.
gözleri yollardadır.
gelmesi gerekene dair binbir çeşit imge uçuşur zihinlerinde.
geleni geçeni yoklarlar. imgelerine uyar mı diye.

gelenlerden bir adam geldi. ağır adımlarla.
meydanın köşesinde bir yere. kaldırımın kıyısına ilişti.
oraya buraya hızla koşuşturan
yetişen yetiştiren insanların ayakları dibine.
yerleştirdi iri gövdesini.
kaba kumaştan bol pantalonunun ceplerinden
buruşuk kağıt parçaları çıkardı önce.
ardından çalı çırpı. ince kuru ağaç dalları.
çaktı kibritini, tutuşturdu önündeki yığını birden.
bulut beyazı kocaman paltosunun ceplerinden
oraya nasıl sığdırdığı bilinmez
ağaç kütükleri koca koca tomruklar çıkardı
kattı filizlenen alevlerin içine.
çam odunları, meşe, ardıç, ıhlamur, iğde dalları
kokuları kattı.

koşuşturanların ayakları
bu sıcaklık da neyin nesidir diye irkildiler
yön değiştirdiler.
meydanateşiçekiminin gücüyle
halka halka oldular çevresinde.
beklenenlerin imgeleri duman oldu uçtu.
beklenmeyen ağaç dalları gözlerinin önünde tutuştu.

adamın bakışları daldı yalımların içine.
taa ırak ülkelerin ırak dağlarına kavuştu.
bir çocuk vardı dağlarda.
günle kalkar sulara yol açardı toprağın karnında
elleriyle okşardı toprağı. sular dökünürdü başından aşağı.
günü eşelerdi güneşin sarı sıcaklığında.
bir yandan toprağa karışırdı ayakları kök salardı günboyu.
bir yandan kavak yelleri eserdi başında.
günbatımını çamlıkta karşılardı çocuk.
gündoğumu nice sarıturuncu ise
günbatımı öylesi kırmızımordu.
günbatımının morluğu çekerdi çocuğu.

genişce bir düzlük vardı dağların bağrında.
geceyle birlikte dağların tüm çalılarını çırpılarını
bu düzlüğe yığardı çocuk.
çam odunlarını meşe ardıç ıhlamur iğde dallarını
öbek öbek ederdi orta yerine.
bir kibrit çakardı böğrüne öbeğin
alevler yükselirdi gökyüzünün karanlığına
taa yıldızlarayüzüne vururdu yalımların geceserin sıcaklığı
bir o yandan uzanırdı ıhlamur kokulu elleri alevlerin
bir bu yandan ardıç buğuları.
sımsıcacık bir kırmızılık oynaşırdı çocuğun zihninde.
reçine kokulu çam dumanı teninde.

dalar giderdi tutuşan dalların çıtırdılı ezgisine
bir yıldızlara bir toprağa bir uçuşup bir öpüşen
alevlerin üflemeli seslerine.
öbek erirdi yana yana.
yalımlar sokulurdu toprağa, kor olurdu koca koca tomruklar.
çocuk uzun bir hayıt dalıyla yayardı korları toprağa.
korlar göz kırpardı çocuğa.
çocuk göz kırpardı korlara.
kaldırımın orta yerinde
adamın bakışları daldı taa yalımların içine.
bir telaş aldı ateşin çevresindeki ayakları.
koşuşturma bağırış çağırış.
kenti yakacak bu adam
deli mi ne deli mi ne deli mi ne
nerede polisi zabıtası
nerede nerede nerede
telefonlar edin telefonlar
itfaiyeye hastaneye
kapatsınlar şu adamı tımarhaneye
hemen şimdi hemen şimdi
kapatsınlar tımarhaneye
ateşle oyun mu olurmuş kentin göbeğinde
oyun mu olurmuş oyun mu
kentin göbeğine dağdan mı inmiş ne
dağdan inmiş dağdan mı ne.

adam ceplerinden ağır ağır çıkardığı odunları
alevlere katıyordu
ağır ağır dans ediyordu alevler
kıpırtısız yüzünde

çağrılanlar bekletmeden geldiler sirenleriyle.
sipere yattı askerler toplar tüfekler
köpükler sıktılar alevlere
yüklendi sekiz on tanesi adamı
huzurlu morlu alevler döküldü omuzlarından aşağı.
birileri birilerini beklemeye geri döndüler
uygun uygar uyar adımlarla
ağır ağır kora dönüştü ıhlamurlar çamlar ardıçlar
köpüklerin arasından göz kırpıyordu korlar
korlar göz kırpıyordu karanlığa.

ırak ülkelerin ırak dağlarında bir adam
dupduru su ve toprak kokulu bir kadının
güneş sıcağı koynuna koyverdi gövdesini.

bir adam göz kırpıyordu öte hayata
gecenin karanlığında taa yıldızlara

oyna sevdiğim oyna/ bu dünya kalmaz böyle

Mart 88, Ankara
Levent Küey

Söylem Tipleri Üzerine

"Bazen bütün sınıf çatışmaları
bir kavramın
bir başka kavramla savaşı
olarak özetlenebilir.
Belirli kavramlar (kelimeler)
birbirleriyle
düşmanlar gibi savaşırlar"
oysa, 'söylem'in
yerleşik geleneği ve
düzeninden temelli
bir kopuşun ana gerekçeleri ve
imkanlarının
izini sürmeye değer

... her defasında insanlığa,
kendi kişinde olduğu kadar
başka herkesin kişisinde de,
sırf araç olarak davranacak
biçimde eylemde bulun.

I. Kant

Söylem üzerine kapsayıcı/bütünlüklü bir yazı yazmak değil amacım. Söylemin iç teorik sorunlarını tartışmayı denemek, bir söylem süreçleri bilimsel tahliline girişmekte değil daha çok politik pratik açısından; yeterince tahripkar olduğunu düşündüğüm (o tahribatın basit ama can yakıcı örneklerine sıradan bir Demokratik Kitle Örgütü ilişkilerinde bile rastlamak her zaman olası) bazı özelliklerini saptamaya çalışacağım. Böylece örneğin; ideolojik üstyapılar, psikanalitik teori ve dilbilimsel alana ilişkin çalışmaların sonuçlarını tarihi maddeciliğin imkanlarıyla eklemleyerek bir söylem teorisi kurmanın politik önemini yadsıyor değilim-Yabancısı değiliz: Hayatın içinde var etmeye çalıştığımız temel hedeflerin /amaçların -bu bağlanmanın- biz ve başkaları arasında yeterli farklılığa işaret ettiğine inanmanın rehaveti, çok sık olarak bu farklılığın dil/sözcük düzeyindeki 'izdüşümlerinin' peşine düşmenin önemini iptal edebiliyor. Fuzuli bir ayrım uyarınca; politik eyleme ayarlı bir bakış açısının basıncı, sözümüzü nasıl ve neye göre oluşturduğumuz sorusunu değersiz kılabiliyor. "Bazen bütün sınıf çatışmaları bir kavramın bir başka kavramla savaşı olarak özetlenebilir. Belirli kavramlar (kelimeler) birbirleriyle düşmanlar gibi savaşırlar" oysa, 'söylem'in yerleşik geleneği ve düzeninden temelli bir kopuşun ana gerekçeleri ve imkanlarının izini sürmeye değer.

'Söylem'i, konu edindikleri nesneler alanını kendi mantığı ve kuruluş gerekçelerine göre -anlamın üretilmesi sürecinde bir düzene tabi tutan telaffuz edilmiş veya yazılmış somut pratikler olarak en geniş anlamda kullanıyorum. Burada içerilen; bir önermenin, bir sözcüğün asıl anlamına ancak, belirli bir söylem tipi içinde başka önermeler ve sözcüklerle kurduğu ilişkiler sayesinde kavuştuğu ve giderek belirli söylem tiplerinin hayatiyetinin de bizatihi daha kapsamlı bir söylem üretme kurallarına/bağlamına tabi oluşunda yattığıdır. Yeterince açık; ancak bir söylem içinde kurulmuş olan anlamın bıraktığı, kolayca erişebilirlik/açıklık duygusu her ne kadar o söyleme bir özerklik/kendi başınalık karakteri veriyorsa da , söylem

üretiminin tabi olduğu bu verili kuralların anlaşılması önemli.

"... bana göre, söylemin üretimi, her toplumda, görevleri onun gücünü ve tehlikelerini önlemek, bellisiz olagelişini dizginlemek, ağır, korkulu maddiliğini savuşturmak olan bir takım yollar, hem denetlenmiş, hem ayıklanmış, hem de örgütlenmiş ve yeniden paylaştırılmıştır." (M. Foucault, Söylemin Düzeni). Özgün ve bize ait bir söylem tarzının önkoşulu bu bağımlılık ilişkisinin, denetleme ve sınırlama usullerinin aşılması olabilir. Burada sözü edilecek özellikler tam da bu bağımlılık ilişkisiyle ilgili.

1) Her türden söylemin üretimine katılan ve söze başlamanın ancak kendisiyle mümkün olduğu hazır ifadelerin, yorumların ve sözcüklerin oluşturduğu, her türden söylemin zaten kurulu olan parçası: Bu özellikleriyle bildiğimiz/ herkesin bildiği, her zaman/ her yerde varolan önsel savlar olarak ideolojik bir işleve sahiptir. Öznenin kendini ancak bir söylem (=ideoloji) dolayımıyla tanımladığı ve kurduğu, bu özellikle birlikte düşünüldüğünde bir dönüştürme pratiğinin ideolojik/kültürel boyutunun içermesi gereken malzeme yığınının bir hayli derinde/kökleşmiş olduğu bilgisine sahip olması gerektiği ileri sürülebilir.

"Pek fazla da emin olmaksızın, öyle sanıyorum ki, durmadan aktarılan, yinelenen ve değiştirilen asal anlatıların, iyice belirlenmiş koşullara uygun olarak ezberden okunan ayinleştirilmiş söylem bütünlerinin, metinlerin, formüllerin; bir kez söylenmiş ve de içlerinde bir keramet veya giz vehmedildiğinden hep korunagelmiş şeylerin varolmadığı toplum yoktur... Kendi kültür sistemimiz içinde, bunların hangileri olduğunu biliyoruz dini ya da hukuki metinlerdir bunlar..." (M. Foucault, Söylemin Düzeni)

Nemenem bir "Kamu Yararı", "Kamu Vicdanı" vb.yi tartışmasız teorik veriler/yanıtlarolarak kullanan bütün bir muhalif önermeler yığını ve cennet, cehennem, kıyamet gibi ancak ait olduğu dinsel dizge içinde bir anlam iletmesi beklenen kavramları referans olarak seçen metinlerin taşıdığı paradoks bu anlamda bir hayli çarpıcıdır, can sıkıcıdır.

2) Söylemin ben ile başkaları arasındaki ilişkilerin karmaşıklığını ve çok -yönlülüğünü gözetmeyen , bireysel farklılıklara hürmet etmeyen bir bakış açısıyla kurulması. Bir yandan bireyci/bencil bir kültürel atmosferin ağırlığı, diğer yandan egemen eylem ve örgütlenme anlayışlarının mantığı gereği; tek tek bireyleri ıskalayan/araştıran perspektiflerin bağlayıcılığı altında, bir tür dışlama ve globalleştirmeyi (tam da olmaması gereken yerde) kendi varoluş gerekçesi olarak algılayan; ben ile başkaları arasındaki ilişkileri bir denge ve uyum getirmeyi zül sayan söylemin, bu antietik özelliğinin hayli ciddi politik etkileri olabiliyor.

3) İnsani ekonomik çıkar ve motifler ekseninde tanımlayarak (duygu ve inancın marjinalleştirildiği bir hayatın içinden konuşurak) ekonomist bir insan ve dünya görüşünün uzantısından yer alan ideolojik tavrın bir dışavurumu olarak; başkalarına çıkar ve amaçlarını 'tebliğ' etmek için söz alan, bu haliyle konuşan ve dinleyen konumlarını mutlaklaştıran söylemin otoriter/ikameci özelliği. Bu özelliğiyle mevcut hiyerarşik iktidar ilişkilerinden beslendiğini ve o ilişkiler ağına gönderme yaptığını, hatta insanlar arasında bu türden bir ilişki biçimini varsaydığını söylemek bile daha fazla. Bir başka düzeyden bakarak; bu tarz bir söylemin ben-merkezci bir dizgeye yolaçtığını ve seslendiği /çağırdığı insanlar nezdinde yersiz bir 'tepeden -inmecilik' duygusu bıraktığını da eklemeliyim.

Söylemin alanının görece özerk bir alan olarak, deyim yerindeyse teorik bir kerte olduğu söylenebilir. Kendisine bir tür çıkış itkisi sağlayan teorik formasyonlarla arasında birebir tekabüliyetler olmaması, giderek kemikleşen bir söylem tarzının kendi çıkış noktasından bir hayli uzağa savrulmasıyla sonuçlanabilir. Bu yüzden, örneğin; ekonomist bir konunun terkedilmesi, söylemin otoriter/ ikameci özelliğini aşmanın garantisi olmayabilir.

Evet. Bunlar başka her türden söylemin kuruluşuna katılarak, onun özelliği olabilir. Özgürlükçü ve eşitlikçi bir söylemin, asla.

Not: Deyim yerindeyse söylemin gerçekleşme imkanlarından birisi olan üslubun; hiç bir kesinlik ve katılık takıntısı taşımayan bir yumuşaklığa ve esnekliğe sahip olması gerektiğini düşünüyorum. Öğrenci-Yazar Komitesi'nin çıkardığı metinler hemen her zaman parmak ısırtacak bir kesinlikte. Evet. Ne korkunç güçlüklerle doğurulduklarını gösteren en ufak bir ipucuna rastlanmıyor"

(Marguerite Duras, Yeşil Gözler)

Erdoğan Özmen

ÇOCUKLUĞUN

ETİYOLOJİSİ VE TEDAVİSİ

Çocukluk yakın zamanlara dek doktorlar tarafından ciddiye alınmayan bir sendrom olmakla beraber, hastalığın çok eski zamanlarda bile bilindiği tarihi kayıtlardan anlaşılmaktadır. Ta 8. yüzyılda İran'lı tarihçi *Veletnom* kısa boylu, gürültücü yaratıklardan söz etmektedir ki, bunların bu gün 'çocuk' dediğimiz varlıklarla aynı olması muhtemeldir. Ne var ki, çocukluğun tedavisi yüzyılımıza, 'çocuk psikologları' ve 'çocuk psikiyatristleri'nin ortaya çıkışına dek neredeyse imkansızdı. Tarihsel ihmale uğramış bu sendromun toplumun yarısından fazlasını direkt olarak etkilemiş olması hayret vericidir. Hatta, gerçek rakamlar çok daha vahim olabilir, çünkü kişisel bildirimlerden elde edilen bu veriler, toplum tarafından kabul edilme isteği yüzünden çarpıtılmış olabilir.

Çocukluğun kendi başına bir olgu olarak kabul edilmeye başlanması, DSM IV kapsamına alınmasıyla kesinlik kazanmıştır. Sendromun temel özellikleri taslakta şöyle belirlenmiştir;

1-Konjenital başlangıç
2-Cücelik
3-Duygusal dengesizlik ve gelişmemişlik
4-Bilgisizlik
5-Sebze iştahsızlığı

Çocukluğun Klinik Özellikleri

Bu makalenin amacı tedavi konusuna ışık tutmak olmakla beraber, klinik özellikler üzerinde kısaca durmakta yarar vardır, çünkü bazı hekimler bu konuda yeterli bilgiye sahip olmayabilir.

Konjenital başlangıç:

Bu konuda yayınlanmış nadir makalelerden birinde, çocukluğun neredeyse daima doğuştan itibaren varolduğu bildirilmektedir. Aynı makalede, bazen bu durumun yıllarca farkedilmeden kalabileceği, hatta ömür boyu subklinik seyredebileceği konusunda uyarı yapılmaktadır. Çocukluğun biyolojik yönüne eğilen araştırmacılar, 'organik çocukluk' arasındaki ayrımı kesinleştirme çabasını sürdürmektedir.

Cücelik:

Çocukluğun en iyi bilinen belirleyicisi kuşkusuz cüceliktir. Çocukların genel topluma oranla kısa oldukları su götürmez bir gerçektir. Özellikle, tek dişli küçük çocukların (bunlara bebek de denmektedir) tedavisi çok güçtür. Bu tür çocuklarda infantil davranış gözlenir ve içgörüleri kesinlikle yoktur.

(bkz. Tom ve Jerry, 1967).

Duygusal Dengesizlik ve Gelişmemişlik:
Genellikle tanı için bu kriter yeterlidir. Bu yüzden de diğer yönlerden normal bir çok yetişkin, profesyoneller hatta yakın çevreleri tarafından 'çocuk' olarak etiketlenir ve sosyal stigmayı ömür boyu taşımak zorunda kalırlar.

Bilgisizlik:
Aslında birçok çocuğun zeka seviyesi normalin üzerindedir, ancak hemen tamamı çok cahildir. Gerçek bir çocukla karşılaşmış biri, birazcık genel kültür gerektiren bir konuda bile, onunla tartışmanın imkansızlığını kavramıştır. Çocuklar, yaşadıkları dünyaya ilişkin çok az şey bilirler Politika, sanat, ilim konusunda aşırı cahildirler. Belki de bu cehalet nedeniyle, çocukların, kendi de çocuk olmayan arkadaşı nadiren olur.

Sebze İştahsızlığı:
En umulmadık özellik budur. Ne var ki halk arasında yaygın olan bu inanışı ampirik gözlemler de doğrulamıştır.
(bkz. Temel Reis, 1957).

ÇOCUKLUĞUN ETİYOLOJİSİ:
Son yıllarda çocukluğun nedenleri konusunda pek çok kuram üretilmiştir. Bunlar arasında en akla yakın olanlardan birkaçı aşağıdadır.

Sosyolojik Model:
Çocukluğun sosyolojik nedenlerine ilk eğilen kişi Emile Durkind'dir. Çocuklar hakkında iki anahtar gözlem yapmıştır;
1) Çocukların büyük çoğunluğu işsizdir,
2) çocuklar toplumun en az eğitim almış kesimine dahildir. Gerçekten de, çocukların %20'sinden azı ilkokul dördüncü sınıfa kadar gelmeyi başarabilmiştir.
Çocuklar açıkça bir 'dış grup'tur. Entellektüel yetersizlikleri nedeniyle bazı çocuklar oy hakkından bile mahrum bırakılmıştır. Sosyolojik bakış açısına göre, tedavi çocukların genel topluma assimile edilmesine yöneltilmelidir. Ne yazık ki, bazı kurbanlar çocukluğa öylesine batmışlardırki, çalışmaları imkansızdır. Umut vaat eden bir rehabilitasyon programında ağır derecede çocukluk kurbanlarının limonata satacak düzeye kadar iyileştirilmesi sağlanmıştır.

Biyolojik Model:
Çocukluğun doğuştan itibaren görülüyor olması, biyolojik modeli ortaya çıkarmıştır. Çakmaktaş ve Jetgiller (1939) tarafından yapılan bir araştırmada, çocukluğun ailesel olduğu kanıtlanmıştır. 8000 ailede yapılan bir çalışma, yarıdan fazlasında en az iki çocuk bulunduğunu göstermiştir. İleri araştırmalar, çocuksu aile bireylerinin bile belli bir süre için çocukluğa tutulduklarını ortaya koymuştur. Kültürler arası çalışmala ailesel çocukluğun Uzak Doğu'da daha yaygın olduğunu açığa çıkarmıştır.
Çocukluğun genetik özelliği konusunda yapılan ilginç bir araştırmada 106 çift ikiz incelenmiş, tek yu-

murta ikizlerinde hastalık görülme oranının şaşırtıcı derecede yüksek olduğu anlaşılmıştır- yani ikizlerden birine 'çocuk' tanısı konmuşsa, diğerinin de çocuk olma olasılığı çok yüksektir.

Psikolojik Model:
Bu konuda bir çok kuram vardır. En fazla ilgi gören model Seligman'ın 'öğrenilmiş çocukluk' modelidir. Buna göre, çocukmuş gibi davranılan bireyler sonuçta pes ederek çocuk haline gelirler. Bu kuramlara karşı çıkan bazı uzmanlar ise çocukluğun gerçekte varolmadığını ileri sürmektedir. Szasz (1980) çocukluğu faydacı bir etiket olarak tanımlar. Konformite arayışı içinde, kurallara uymayan bireyleri 'Çocuk' olarak etiketleyerek toplum dışına iteriz, ve onlardan kurtuluruz.

ÇOCUKLUĞUN TEDAVİSİ
Çocukluğu tedavi etme girişimlerisendromun kendisi kadar eskilere dayanır. Ne yazık ki ancak modern zamanlarda hümanist ve sistematik tedavi protokolleri uygulanmaya başlamıştırBu reform, çocukluktan muzdarip bireylerin sayısındaki artış sonucu gerçekleşmiş olabilir. Bu kaygı verici artış sonucu devlet müdahalesi kaçınılmaz hale gelmiştir. 19 .yy günümüzde de çocukluğun tedavisi konusunda en kapsamlı program olma özelliğini koruyan 'devlet okulları'nın ortaya çıkışına sahne olmuştur.
Bu program dahilinde bireyler durumlarının vehametine göre ayrılmış tedavi gruplarına yerleştirilir. Örneğin, en ağır bir şekilde tutulmuş olanlar 'ana okulu' programına sokulur. Bu düzeydeki hastalar tipik olarak kısa , kurallara uymayan , duygusal olarak gelişmemiş ve cahil kişilerdir.
Bunların tedavisi, mecburen, en alt düzeyde terapi ile mümkündür. Çocuğun bazı temel yetileri kazanması (örn. parmak boyalarını kullanmak) sağlanır.
Ne yazık ki, bu sistemde büyük ölçüde etkisiz kalmıştır. programın getirdiği muazzam vergi yükünün yanısıra, çocukluğun görülme sıklığındaki artış da durdurulamamıştır.
Bu başarısızlık ve artan çocukluk salgını, akıl sağlığı ile uğraşan profesyonelleri çocukluğun tedavisi konusunda daha ciddi çalışmalara yöneltmiştir. Freud'un öne sürdüğü kuramlar ışığında çocuk psikologları ve psikiyatristleri önemli klinik başarılar elde ettiklerini ileri sürmüş, ancak 1950'lerde bu iyimserlikleri kaybolmuştur. Yıllar süren ve çok masraflı analiz sonrasında bile kurbanların hala 'çocuk' kaldıkları gözlenmiştir.
Kuşkusuz tablo tümden karanlık değildir.Bazı araştırmacılar, prognozun aslında o kadar kötü olmadığını, yeterli izleme çalışması yapılmadığı için öyle gözüktüğünü ileri sürmektedir.
Bir yıllık izleme çalışmaları, çocukluğun tedaviye dirençli bir bozukluk olduğunu dü-

şündürmekte iken, 10 yıllık bir dönemi kapsayan bir çalışma genel kültür, olgunluk, boy ve sebze yememe konularında hastaların normal standartları yakaladığını göstermiştir. Aynıçalışmada kendiliğinden iyileşme oranının %95 olarak saptanması bir klinik reform olarak değerlendirilmiştir.
Bu sevindirici sonuçlara rağmen, çocukluk günümüzde akıl sağlığı ile uğraşanları en çok meşgul eden ciddi ve hızla yayılan bir hastalık olarak yerini korumaktadır. Üstelik, psikolojik rahatsızlığın ötesinde bir çok fiziksel rahatşızlıkta bu bireyleri daha fazla etkilemektedir. 20 yıl önce yapılan bir çalışmada, su çiçeği, kızamık ve kabakulağın çocuklarda normal kontrollere oranla 6 kat daha sık görüldüğü kanıtlandı. Ayrıca, kaza riski de daha yüksektir. Normal yetişkinlerle karşılaştırıldığında çocukluk kurbanlarının çok daha sık olarak dizlerini acıttıkları, dişlerini kırdıkları ve bisikletten düşükleri gözlenmiştir. Açıktır ki bu sinsi hastalığa yakalanmış olan milyonlarca kurbana ümit vermeden önce daha bir çok konuda araştırma yapılması gerekir.

Kaynaklar:

1- Barby-Kenn (1971) 'Davranışın Plastisitesi' Psikoterapiler

2- Çakmaktaş ve Jetgil (1939 'İş anlaşmazlıklarının kognitif çözümlemesi' Günümüzde Endüstriyel Psikoloji

3- Reis,T (1957) 'Uç vakalarda ıspanak kullanımı' Sebze Bilimleri Dergisi

4- Reis,T (1968) 'Ispanak; fenomenolojik bir perspektif' Varoluşçu Botani

5-Tom, C & Jerry,M (1967) 'Sıçanı anlamada bir model olarak insan davranışları' Cezanın Ödülleri

Okuma Önerileri;

1- Christ, J (1980) 'Çocuklarda büyüklük fikirleri' Uygulamalı Teoloji Dergisi

2-Kissof, K.G.B. (1975) 'Öğrenilmiş davranışın söndürülmesi' Sibirya Psikoloji Derneği'nin 38. toplantısında sunulan bildiri

3- Smythe ve Barnes (1980) 'Davranıs tedavisi diçürümesini önler' Davranışçı Ortodonti Dergisi

4-Potash ve Hoser (1980) 'Smythe ve Barnes'ın ileri sürdüğü kuramın yanlışları' Dental Psikiyatri Dergisi

5-' Smythe ve Barnes (1981) 'Sizin araştırmanız berbat yapılmış; Potash ve Hoser'a yanıt' Su Psikiyatrisi Dergisi

6- Potash ve Hoser (1981) 'Anneleriniz postal giyerdi;' Smythe ve Barnes'a yanıt' Böceklerin Yaşamı Dergisi

7-' Smythe ve Barnes (1982) 'Potash ve Hoser'ın cinsel yaşamlarındaki utanç verici anlar; ileri yanıt Newsweek

Jordan W. Smoller
Journal of Polymorphous Perversity
Kısaltarak çeviren: Banu Büyükkal

NORMALLİK ÜSTÜNE

Normal değerleri saptamak için "anormal" derecede çok görüş ileri sürülmüş, bunlardan birkaçı aşağıda sıralanmıştır.

❑ Eğer kişinin kişisel özellikleri ve işlevsel görevleri arasında bir uyum ve yeterlilik varsa ruh sağlığı yerindedir. Sözkonusu kişi kendi kendini, ya da toplumu rahatsız ediyorsa, anormalliğe işaret eder.

❑ Herhangi bir insanda belirgin klinik semptom yoksa normal kabul etmek gerekir. Yani hastalık belirti ve bulgusu vermediğiniz sürece normal olarak değerlendirilebilirsiniz. *En sık rastladığımız değerlerin ortalamasına en yakın değerler normal değerler olup, bu değere olan uzaklığına göre öteki değerlerin anormallik derecelerine karar verilir. "Normal", Çan eğrisine uyar. (İstatistik norm)

❑ Bir değer ideal olarak saptanır ve bundan sapmalara göre anormallik değerlendirilebilir. İstatistik normdan farkı niteliksel olmasıdır ve J eğrisine uyar (İdeal norm).

❑ Emosyonel güçlükleri olmayan bir insan olamayacağı için normal dediğimiz insanlar aslında normal değil, sadece normal sınırlar içinde olanlardır.

❑ Kültürel görüşe göre bir kimsenin davranışları içinde bulunduğu sosyal ya da kültürel ortama göre normal veya anormal kabul edilir. Toplumun normallik ya da anormallik yargıları o topluma özgü yargılara dayanır. Bir kültürde normal kabul edilen davranış ve töreler diğer kültürler için anormal olabilir. Kuşaklar boyuncada anormallik kavramı değişir.

❑ Bir kişinin her yönden fevkalede olması beklenemez. Bir veya birkaç özellik bakımından bir parça kusurlu olabilir. Eğer birçok özelliklerinde belirgin yetersizlik varsa, o zaman bu kişi muhtemelen anormaldir.

❑ Sağlık genel anlamda fiziksel, ruhsal ve sosyal bir iyilik halidir, sadece hastalığın yokluğu anlamına gelemez. Normallik ile sağlık eş anlamlı değildir.

❑ Eğer insan bir iş ve aile sahibi olabiliyor, yasa ve sosyal kurallarla çatışmadan güçlüklerden sıyrılabiliyor ve zevki için olağan fırsatlardan yararlanabiliyorsa normaldir.

❑ Normal davranış sosyal ortamla kişi arasında ki etkileşmenin sonucudur. Bireyin temel doyumunu etkilemeyecek kadar büyük değil ve bireyin

AKLA TAKILANLAR

❑ Bir fenomenin yaygınlığı ve onun toplum tarafından kabul görmesi, onu normal ve sağlıklı yapamaz. Bir ülkenin politik atmosferinde yapılan yağmaya, savaşa, katliama bütün halk değil, oraların kedisi, köpeği, ayısı da "evet" oyu verse, bunları sağlıklı diye yutturamayız.

❑ Kişisel özellikleri ve işlevsel görevleri arasında bir uyumsuzluk ve yetersizlik olmasına rağmen, adamın bizzat kendisi kendinden rahatsız olmuyor ise, nasıl anormal deriz.

❑ Belli bir stress altında belirti göstermeyen hemen hemen kimse yoktur. Hastalık belirti ve bulgusu verenler sağlıksız olarak kabul edilecek olursa, bu dünyada normal adam kalmaz. Peki o zaman anormaller hakkında kim ahkam kesecek.

❑ En sık rastlanan değerin uzağında kalanları veya sapanları anormal kabul etmek, düşüncede azınlık olanların patolojik olduğu varsayımına, bu varsayımda bizi çöp sepetinin leziz ve ferah ortamına götürür.

tam potansiyeline yakın işlevine izin veriyorsa normal olarak kabul edilebilir.

❑ Normallik istenen birşey değildir. Normallik, yaratıcı düşüncenin olmaması ile eşittir. Yaratıcılık kişiyi diğerlerinden ayıran birşey ortaya koymasıdır. Normallik için uğraşanlar, belli bir psişik dengeyi korusalar bile yaratıcı olmayanlardır.

❑ Normallik adaptasyon kavramı ile ilgilidir. Ancak adaptasyon, toplumun emrine girip, pasif biçimde kendini bırakmak değil, iç ve dış etkenlerin sentezi ile oluşan bir dengedir.

❑ Kişinin gerçeklik duygusu var, gerçekle ilişkisi tam ve gerçeği test etme kapasitesi yeterli olması onun sağlıklı olma olasılığını artırır.

ANORMALLER, ANORMALLERE İYİ DAVRANANLARDIR

Mustafa Demirtaş

Neler normaldir?
Sırıtmak, kandırmak, dalga geçmek, övünmek, hırslanmak, sözünde durur gibi yapmak normal midir? Kıskanmak, öfkelenmek, bağırıp çağırmak, içinden geldiği zaman şarkı söylemek patolojik midir? Kazık atmak, hava atmak, bakış atmak, dalga geçmek normal; kapris yapmak, aşk yapmak, keyif yapmak anormal midir? Reddetmek, zıplamak, hoplamak, fırlamak, kendi kendine konuşmak sağlıksız mıdır? Ağlamak, çocuklaşmak, yardım etmek, düşünmemek, altta kalmak, otlanmak, mızlanmak, nazlanmak, diklenmek, bitlenmek hangi gruba girer? Bu işi kim bilir? Bilenler normal midir? Normal var mıdır? Yoksa yok mudur? Bunları düşünmek anormal midir?

HAYDİ MAHKEMEYE
J.J. Rousseau insanın doğuştan itibaren toplum ile bir sözleşme yaptığından bahseder. Ancak günümüzde birey ve toplum arasındaki bu sözleşmenin, sadece tek taraflı uygulanır hale geldiğinden söz etmek, ukalalık olmasa gerek. Birey topluma uymak ve yaptığı sözleşmenin kurallarını yerine getirmek için, bütün varlığıyla savaşırken (kimi zaman varlığı ile ters düşerek) toplum bireye ısrarla uymuyor, aksine kendini oluşturan bireylere karşı tavır alıyor. Ayrıca elindeki sınırsız gücü kullanarak, bireyleri kendine uymaları için zorlamakta. Toplum zorla getirdiği kısıtlamalarla içgüdüleri sürekli engelliyor, yasaklar koyuyor, ve bu yasaklarına "günah,ayıp,anormal" gibi önemli isimler veriyor. Birey ise, kendi inançlarını, sevgilerini, özgürlüklerini feda ederek, toplumun kölesi olmaya çanak tutmaya pek meraklı! Sözleşmeyi tek taraflı fesh eden topluma yaptırım uygulama zamanı geldi de geçiyor bile!

SAYKİYATRİSTİNİZ DİYOR Kİ

Normal insanın nasıl davranması gerektiğini düşünüp öyle davranan anormaller ile, gösteriş yapmak ve beğeni kazanmak için anormal davranan normaller, hiç çekilmiyor doğrusu!

NORMALİST DİYOR Kİ

Ne çok araştırma yapıp, kafa patlatmışız şu "Normallik" üstüne ! Anormalin biri karşımıza geçip, gülse "neden bütün normaller kafa kafaya verip, şu kavramı açıklığa kavuşturmaya uğraşıyorsunuz! Yerinizi sağlama almak için mi?" dese, haksız sayılmaz doğrusu!

Bir toplumun üyelerinin kafa yapılarında aldatıcı olan şey, benimsedikleri görüşlerin "herkesçe geçerli sayılan" görüşler olmasıdır. Büyük bir saflıkla insanlar, çoğunluğun belli bazı fikirleri ya da duyguları paylaşmasının, o fikir ve duyguların doğruluğunu kanıtladığına inanırlar. Hiçbir şey bundan daha yanlış olamaz.
E.Fromm

KÜLTEGİN ÖGEL

DEHA VE BEN

Sabri Gürses

Deha, dünyaya alışamamış olandır. Şaşkın insandır. Onu kandırmaya çalışırlar, kandıranları kandırabilirse dehasını göstermiş olur. Birlikte yaşadığı kişiler onu kendilerinden ayırt edemezler, çünkü ayırt etmeleri ondan ayrılmak demektir: Biz ve Deha. Oysa daha, onlara gerektiği zaman Biz'den ayrılması gerekendir. Ona katlanırlar, ama hırpalayarak. İsmini söyledikleri zaman o mahvolmuştur, ona bağırmaya kalkarlar, nasıl gerçek bir deha olacağını öğretmeye kalkışırlar. Onu anlamak istediklerini söylerken, ölümünü istedikleri anlaşılır. Onu lanetlerler. Ölmemesi de gereklidir, işe yaramalıdır, ona iş buyururlar. Uzmanlaştırmayı denerler. Karşısında, onunla birlikte konuşamazlar, konuşmaya uygun değildir o. O da onlarla konuşmayı dert etmez zaten. Kendi saptadıkları "Gerçek Dehaya Uygun Davranış Kuralları"na uyamazlar, öfkeyle, işini hemen bitirip gitmesini söylerler. Sık sık, onu ihtiyaçtan yanlarında tuttuklarını hatırlatırlar. Deha, işçilik yapar.

Aslında deha yoktur. Güçlerin aşırı toparlanışı vardır ancak. Korkularını yenemeyen ve güçlerini toparlayamayan budalalarınsa, elbette başka birine ihtiyacı olur. Deha, onların ortak korkularının, istek ve alışkanlıklarının çocuğudur. Onu doğururlar, besleyip büyütürler. Hepsinin toplamı ve taplamdan da fazlasını isterler.

Deha ise, yalnızca kendisidir ve kendinden fazlası. Diğerlerine bakar, bağlarını hisseder, küçümser. Her şeyi küçümser. Kendini küçümseyişini gizler genelde, çünkü herkesin büyüksemesi onu deha yapmıştır. Beklentilerin tıpkısı olmaya yöneltildiğini bilir, onu kullanmaya kalkışanlara kızar. Kızdığı zaman güçlerini ya savurur kendinden geçerek ("Kendini harcar"), ya da onları toparlayıp etkin kılmaya çalışır ("Elindekini iyi kullanır").

Ne olursa olsun, alay edilir. Şaşkınlığı sevilmez, çünkü başkaları alışmıştır her şeye, onu alışkanlığı bozsun diye istemezler, yeni alışkanlıklar yaratsın diye isterler. Şiirden matematiğe uzanan yolu dehalar mı yaratmıştır, yoksa o dehasını göstersin diye başkaları mı? Sonunda, doğan çocuk çaresizce kabullenilir, işe yaramazlığı sürekli başa kalkılır. Deliliğinin içinden çıktığını kimse farketmez. Yine de, büyüdüğü zaman o da başkalarını doğuracaktır, ister istemez.

2.

(Doğu'da Düşünce ve Deha)

Düşünce, kendisi olduğunu nasıl anlayabilir? Düşüncesinin düşüncesi olarak mı? Aynasına bakıp kendine dokunarak mı? Şey, oluşum içindeyken oluşunu kavrayabilir mi? Ya şüpheye düşerse oluş içinde olduğundan ya da gerçek bir oluş olduğundan. Bir yağmur ormanında kayboluyorum ve her yön birbirine benziyor, ama elbette geldiğim ve ilerlediğim iki yön vardı, birbirine bağlı. Bir yerlere izler bırakmış olmalıyım.

Doğada doğum, ölümü başlatır. Düşünce gerçek doğadır, kendisini doğurur ve öldürür. Genel olarak, düşüncenin konusu olan şey, düşüncenin konusu olmaktan çıkarılmak için varolur. Kendisinin doğurmadığı ölü konuları elde eden bir düşünce, onları toprağına katmaya çalışır ve ancak toprağa gömdükten sonra onların başka şeylere dönüşemeyecek yapay artıklar olduğunu görür. Başkasının çocuğu ancak konuk olabilir, gülümseriz, severiz, ve akşam evine döner. Ya kaybolmuş, evden atılmış çocuklar? Birkaç resmi işlemden sonra evde yaşayabilirler, ama bir gün gerçek anneleri gelirse hiç duraksamadan giderler.

Düşünce önce kendisini başlatır, sonra dehasını yaratır. Mekan, zaman ve yüzey uygunluğu vardır: Daha düşüncenin kendisi olarak düşünceyi sürükler, kendi kendinin başlangıcıdır böylece. Kendisi olur, kendisine dokunur. Ancak kendisinin de başlatmış olabileceği bir düşünceyle birleşebilir, onu sürdürebilir. Başka durumlarda, başkasının dehasını tekrarlar ve sürdürler, düşünceyi değil: Düşünce gerçekleşmez, kendinedokunamaz, çünkü ne ayna ne de görüntü olur.

Her şey sürüklenmeye eğilimliyken, düşüncenin kendisi olmakla uğraşması geri kalış sayılır. Düşünce için, zaman içine dağılmış oluşumların farkında oluş için, yani bilinç için önemlidir bu: Doğum, ölüm ve süreklilik her şekilde sürer. Deha ise, mekan içinde yer alıp yüzey üzerinde zaman rüzgârına karşı durduğu için böyle yaşayamaz: Ya yokolur ya da bönleşir.

3.

"Ama insanın yükselişi, sevilen insanlarca gerçekleştirilmedi. O insanların iki özelliği vardı: Muazzam bir dürüstlük ve en azından bir parça deha."

J. Bronowski.

Deha dürüst olmalı mıdır? Yaşayışının isteklerinin belirlenmişlik or-

talamasına göre düzenleniyor olması, ahlağı da isteklere göre yapar. Ancak istedikleri olabildiği kadar. Ahlak, yaşayışı sürdürmeyi düzenler, nasıl yaşıyorsak öyle ahlaklıyızdır. Evrensel olabilecek ahlak, benim nasıl yaşamak istediğimden, nasıl ilişki kurmak ve varolmak istediğimden öteye gidemez. Başkalarının bana dürüstçe davranmasını istiyorum, çünkü bilgi eksikliği ve şüphe beni tedirgin eder. Başkası hakkında edindiğim bilgi, benim onu şekillendirmemi sağlar. O, benim "şöyle" oluşunu bildiğim kişidir. Onun bana verdiği yetmez, bilgi sayılmaz bu, güven verici değildir; benim ondan aldığım rahatlatır, bilgilenirim.

Dürüstlük olmayan şeydir; çünkü ben başkası hakkında bilgiye ulaştıysam, bu, ondan ayrı bir şeydir, benim ona söylemediğim, o farketmeden aldığım bilgidir ve çoğunca ona geri de sunamam. Birisi bana karşı dürüst olduğu zaman, benim dürüstsüzlüğüm başlar. Ama ne olursa olsun bir anlaşma vardır ve belirli bir yaşayışın ve söylemin dürüstlük olduğunu varsayarız. Şu an ve şu anki yaşayış onaylanır. Daha dürüst müdür? Dürüst olması olanaklı mıdır? Evren hakkında bir kavrayışı vardır, dehası içinde bir bütünlük kurar ve aktardığını varsayar. Bisiklet dahiyane bir alettir, ama bizim onun ne olduğunu kavrayışımız yaratıcısıyla eş midir? Kütlesel çekim formülleri, Newton'un onları kurarken ne düşündüğünü ifade eder mi? Ya da, t isimli soyut ve kesin bir zaman birimini varsayarken, şehrin saat kulesiyle karşı karşıya olan Newton, televizyon kanallarını değiştirerek kesin ve birbirine geçişli bir zamana düşen bizlere ne anlatır? Deha çaresizdir, evreni kavrayışını başka kavrayışların üzerine kurmak zorundadır, onlarla birleştirmek zorundadır. Heisenberg, belirsizlik der, ama elbette ki doğayı düşünüşü bu kadar belirsiz bir sözcükle açıklanacak kadar düşük ve apacık değildir. Deha, dehasını açmakla birlikte tutsaklaşır, yaşayış biçimlerine, düzenlenmiş doğaya ve ahlağa, kuruluşlara teslim olur; zaten kaçabileceği başka bir yer yoktur. Dehası ancak burada dehadır, çünkü başka hiçbir yerde onu yaratan olmayacaktır ve burada- onu yaratanlar, yaratılmayı beklerler. Yeniden yaratması düzenlemesi gereken o, hiçbir zaman dürüst olamaz. Düşünce, hiçbir zaman olduğu gibi gerçekleşmemiştir.

4. *Deniz'e,*

Deha bendedir ve başkasında gerçekleşir.

• Deha oluş başkasına göredir. Oysa ben kendimi, varlığımın doğal durumu olarak düşünürüm: Başka nasıl olabilirim ki! Oluşumun her hali bende saklıdır; kendime çok az şaşırırım, kendime şaşkınlığım daha çok heyecanlanma, varlığımın olgunluğunu hissetme olarak belirir. Başkalarıysa, kavrayamadığım dahiyane yapılar olarak kalır. Her iki şekilde de: Aptalın aptal oluşu nasıl sürekli olabilir, dehanın deha oluşu nedir? Her şey dışarıdadır, her şeyi ancak dehamdan geçirerek içime alabilirim ve bu, yine bana ait şeyler anlamına gelir, her şey yine dışarıda kalır. Başkaları için, benim dışa vurduğum şeyler her şeyin içine katılır, ama bana göre her şey onların dışındaki şeylerdir. Sürekliliğimi sağlayan şey budur: Başkalarına göre oluş.

• Dahiyane yapılarla karşı karşıyayım: Formüllere bakarım, deneyleri incelerim, şiirleri, romanları okurum... Deha ürünüdür bunlar. Benim yaratmadığım şeyler. Yaratmadığım şeyleri kavrayabiliyorum. Öyleyse onları ben de yaratabilirdim. Görecelik Kuramını kavrayabiliyorum, öyleyse ben de yaratabilirdim. Ben yaratmadım, çünkü, ya zaman beni dışarı attı, görecelik kuramından sonrayım, ya da deha gerçekleşmesi zorunlu şey değildir, sadece vardır, varolur.

(Beni çeşitli deha türlerine sürükleyen bu yapıtlara gerçekten ihtiyacım var mı? Gerçekten, deham bu türden olması gereken bir deha? Dehanın başka şekilleri olamaz mı?)

• Birleşen dünya üzerinde birleşen yaşam biçimleri doğuyor. Yaşayışımızın nasıl olacağına karar veremeden (daha önce denenmiş olanı) yaşamaya başlıyorum. Yaşayışım başka da olabilirdi, ama böyle. Yaşayışın bana dayatılışı o yaşayış içinde yer almış olan ve yer alan dehaların, dehası yer alacak olan bir deha türünün dayatılmasıdır. (Uzmanlık dışı dehayı yaşantılamadan, uzmanlaşmam istenir.) Dehanın ortak ve tek olduğu, ve o dehaların benim yaşayışımı şekillendirdiği varsayılır; oysa onların şekillendirdiği yaşayışlar benim yaşantımı etkiler. Saat kullanırım, ama 1500'lerden bugün doğru olan saat tarihini yaşantılayamam, geriye doğru kısa bakışlı yaşantı tasarlarım; tarihler birleşmiş varsayılır. Bilgisayar kullanırım, otoyollarda gezerim, plak dinlerim, ama tarihleri yoktur. Yaşayışım şekillenmez, evrilmez, kısaca bozulur. Yaşayış dehaların değiştirdiği şey ise, tarih dehaların ilişkileri üzerine kuruluyorsa, varolurum, ama yaşayamam, tarihsizimdir.

5.

Deha yok-olan şeydir. Zamandır. Zamansa yaşayışın sürekliliğidir. Kesinti uğrayamaz oluşu, onu varoluşa aldırmaz kılar. Varoluş ise, zamanla birlikte ve onun dışında akmak zorundadır. Yaşayış içindeki varoluş dehayı yaratır. Dehanın izleri, yarattıkları, birlikte ve dışarda olma hareketini sağlar. Herşey kendisi olur. Deha, varoluşun zaman içinde düzenlenmesini sağlayandır, yani kendi kendini düzenleyen zaman. İnsanlık tarihinin yaratılmış şeylere göre düzenlenmesi bu yüzdendir.

Oysa insanlık tarihinin parçalanmış olduğu bilgisi, dehayı zaman olmaktan çıkarıyor ve düzenlediği varoluşun içine katıp ancak yaşayışı açıklayıcı şey haline getiriyor. Hiçbir zaman birlikte ve dışarda olma hareketi gerçekleşmemiş, yerine geçme ve içinde olma hareketi varmış. İnsanlık tarihi yeniden düzenlenirken, bundan sonraki tek olası aşama, dehanın yeni doğmuş insan ve birlikte yaşayan insanlık olarak ortaya çıkması olabilir.

Krokiler-dört

kopının açılışını hissetmiyorum. sırtını okşamayo devam ediyorum lepisko saçlının. hafifçe dönüyor. gözlerimiz gözlerimizi görmeyi istemiyor ve soruyorum ona:

- karşıdaki denizi seyreder misin geceleri ?

'hayır' diyor. 'geceleri annemle konuşuruz. sözlerine inanırım onun, yalancı olduğuna inandığım kadar. o derki: " kız gibidir deniz, ona güvenilmez".
ve kovanm başımda dönüp duran korsonları.

sonsöz yerine
gizlidir denizlere duyulan özlem.
çıkar bazen yatağının altından,
alır götürür onu sevişmelerden ırak denizlere.
deniz ölüdür ve öldürür cinselliğini

Nevzat Çalışkan

ANLAŞMALI İTİRAF

Bir beden vermektesin
dünyaya,
hep aynısını kendinin kini
Sen, ben benzerliksizsin
Paul Eluard

Erkek : Güneş battı,
batarken batarken dağın iki
yamacı açıldı ve dağı içeri
aldılar, istekliydiler on saat
sonra başka iki yamaç
yenisini doğuracak. Benim
sonum böyle bir günle
başlayacak, balık pulları,
köprü demirleri, vapur
düdükleri, kare ve
şeritlerimle yatıyor
olacağım bir pencere
dibinde.
Kadın: Arnavut
kaldırımlarının arasındaki
çimleri, taştan setleri ve
ateş böceklerini
buluştururdum, martılar
gri,turuncu,mavi düşürürdü
her yere,
denizin kokusu burnumu
kanatırdı. sapılırken çok
canım yanardı, düzlüğe
ulaşır arenadaki arslanları
ve dünyanın sonunu bilen
siyah pelerinli adamı
anlatırdım ona.
Varsın.
Erkek: Ağır gelir çok ağır
gelir, Fakat deniz seni kal-
dırır, ağlara takılmazsın
ama topraktaysan bozkır
seni gömer üstünde de hiç
bir şey yetişmez,trenin
penceresinden bakarsın
kuzgun uzaklarda seni öz-
ler,onu
gördüğün zaman dönüşün ol
madığını anlarsın, şaşırt-
maz, çünkü sürdüğün yolda
işaretler vardır anlamların
çözmüşsündür, gözlerin ve
beynin büyüteç değildir ar-
tık. Gerçeği görürsün ama
onunla dost olmazsın o ses-
siz
bir düşmandır gölgen oldu-
ğunu düşünürsün,son işaret
yığılı tomrukların üzerin-
dedir, yanında mavi tulumlu
demiryolu işçisi arkada or-
manlar sıktır ve seni çağı-
rırlar:
Atlasana
Birazdan hareket edecek
Gidiyor
İşçi el sallar, yapraklar hı-
şırdar,yeşilliğin ortasında
çocuklar camlara taş atar-
lar yüzlerinde coşkuyla, kü-
çük dudağını büzüp ağlar,
sen de onunla
birlikte nedenin aynı oldu-
ğuna inanabilir misin?
Kadın: O an ve sessizlik
dünyanın en iyi dostudur,
her yere yayılır ve sinerler,
kokusu üstünden gitmez,
kibrit çöpü yapay mekanlar-
da ise çıkmayan mide bu-
landırıcı bir iz bırakır.
Her şey sessizdir artık, sa-
dece büyük bir deprem son-
rasında böyle bir iz yaşanır
Geniş bir bozkır rüyalarda
görülen, koyu sarı yeşil te-
peler bir az yukarıda
biraz yukarıda çizgi bir ay,
bir salto-mortale düşünü-
yorsun tek şansının oldu-
ğu,tepelere çarpmaktan
korkuyorsun.
Öyle Uzak ki...
Erkek: Yokuştan aşağı ini-
yorum akşamın sesi buldu
beni, yanında bedenime uy-
gun bir rüzgar var denizden
gelen, iki sokağın birleştiği
yerde dönüp sola bakıyorum,
dört kişi yürüyor orada bir
benim, dört kişi yürüyor
orada gülüyorlar, yüzüme
bakıyorum acı onu bağladı-
ğım için kızgın, ipin fazla
dayanmayacağını biliyorum.
Dört kişi yürüyor orada biri
benim, köprü madeni bir
çığlık atıyor, martılar
insan kokusu ve mayıs ona
karışıyor,küçük dört kişiye
bakıyor sonra kum yığının-
daki böcekle oynamaya de-
vam ediyor, küçüğün annesi
oda ışığını yakıyor, eski ve
küf kokulu sarı bir ışık ah-
şap evden dışarı fırlıyor,
dört kişi ona çarpıyor,kadın
gülümsüyor, sarı ışık kena-
ra çekiliyor.
Dört kişi yürüyor orada bir
ben ben miyim?
Kadın: Camlar ıslandı, be-
ton zemin yağmur kusuyor,
Ekim Soğuğu uzaklardan
geldi, bir önceki Ekim gir-
daplı bir kabustu, bu ekim
başka yerde açtım gözümü
şaşkınlıkla çevreme bak-
tım, son gün şaşkın yatak-
tan kalktım, düşündüm göv-
dem ağırdı.
Gelecek, Ekim bu demir ka-
pıdan çıkacağım, aklımda
kabusun izleri ve dışarı ba-
kacağım.
Dışarısı
İçerisiymiş.

Ediz EVRENOSOĞLU

Pozitivist Anlayış Nedir? Kaça Ayrılır? Bir Örnekle...

Kitaplardan Bir Kitap

Bir "Giriş"i vardır. "İçindekiler"den sonra yazılması gerekir ve şöyle başlar: (Konumuzun adı 'Eğitim Psikolojisi' olsun. Aslında ne olsa gider, reddedilmez.)

"Eğitim Psikolojisinin ne olduğunu anlamak için konuyla ilgili kavramların incelenmesi gerekir." Mükemmel bir giriş cümlesidir. Böylesine çarpıcı bir başlangıç, okuru sarsmakla kalmayıp, merakı da arttıracaktır. Yazar bu soruna hemen açıklık getirecek ve şunu diyecektir:

Eğitim Psikolojisiyle ilgili kavramlar ikiye ayrılmaktadır. 1- Eğitim kavramı, 2- Psikoloji kavramı. Herşey apaçık ortadadır artık. Yazar iyi yoldadır, devanı eder ve ilk önemli başlığını bu anda yazar.

I. Eğitim Nedir?

Eğitim Psikolojisini ikiye ayırmak yetmez, eğitimin ne olduğunu da belirlemek gerekmektedir. Bu sorudan sonra yazılacak olan "Eğitim, insanlığın yaradılışından beri süren bir faaliyettir, çünkü..." diyerek süren bir cümledir muhtemelen. Bu cümle yazarın tarihsel boyuta derinlemesine inme görevidir. Bu görev mutlaka yerine getirilmelidir. Sınıflama çalışmaları elbette sürecektir, sürmelidir. Eğitim önce ikiye ayrılır (Üç, dört, beş rakamlarına da ayrılabilir ama bu ayrımın birilerine göre olması zorunludur.) 1. Formel Eğitim 2. Informel Eğitim

Formel Eğitim de ikiye ayrılmaktadır, unutulmamalıdır. 'Formel' Türkçe bir sözcük değildir diyenler olabilir mi? Olsun. Onlar bilimin temel niteliklerinden ikincisi (!) olan (-ilki ampirik olmasıdır) "bilim evrenseldir" maddesini bilmeyenlerdir. Bilim dilinin de, bilimin kendisinin de Türkçesi, Portekizcesi, Japoncası yoktur. Anlayan anlamaktadır.

Formel Eğitimi

a) örgün b) yaygın olmak üzere ikiye ayırdıktan sonra (burada dikkat edilmesi gerekilen maddelemede 'sayılar' yerine 'harflerden' yararlanılmasıdır. Akıcılığı sağlar, iyidir.) eğitimin tanımı için yer ve zaman uygun demektir. (eğitim tanımının sayı da değişebilir, uzman sayısının artması tanım sayısını etkilemektedir.) Daha önce hazırlanmış olan tanımlar, kavramlar torbasında yerini alır. Böylece Eğitim Psikolojisinin 'eğitim'i açıklanmış, sıra psikoloji'sine gelmiştir.

II. PSİKOLOJİ NEDİR? sorusu tam burada yer almalıdır. Tarihten yine sözedilecek ve "psikoloji başlangıç tarihi belli olmamakla birlikte..." diye süren bir cümle ile başlanabilecektir. Felsefeyle ilgisi burada kurulursa iyi olur. (Amaç tabii ki felsefeden nasıl kurtulup bilim mertebesine eriştiğini göstermek olmalıdır.) Öte yandan psikoloji tanımı biran önce verilip- psikolojinin alt dallarına geçilmelidir. Bunlarda "başlıca alt dallar" başlığı altında birer cümle ile açıkça açıklanacaktır.

III. EĞİTİM PSİKOLOJİSİ NEDİR? başlığı düzenlilik paranoyasının yeni bir göstergesi olarak büyük bir iç huzuruyla atılır. Bu düzen kitabın sonuna kadar böyle gidecektir, ne büyük mutluluktur yazar için. (yazar dostları arasında bilim adamı, profesör olarak da anılmaktadır.) Bu yeni başlık sonrası ilk cümleler mutlaka hem eğitim hem psikolojiyi bir arada kapsayacak biçimde kurulmalıdır. Böylece ilişki kurulup son tanım için gerekli zemin hazırlanır. Magoon ve Garrison isimli bilim adamları tanımı şöyle yaparlar. "Eğitim Psikolojisi, insan zihni ve davranışlarının eğitim-öğretim süreçleriyle ilişkili olarak incelenmesidir.

Eğitim Psikolojisi bir bilimdir, valla billa bilimdir; bunun kanıtlanması zaman geçirilmeden yapılmalıdır, acele edilmelidir. Eğitim Felsefesinden Eğitim Psikolojisini ayırmak ilk adımdır, bu yapılır. "Eğitim Felsefesi ne, neden, niçin sorularına cevap ararken, Eğitim Psikolojisi neyin, nasıl ve ne zaman yapılması gerektiğini araştırır."

Böylece bu anlayışın en acayip önermelerinden biri daha sarfedilmiş olunur. Başta da belirtildi, sadece Eğitim Psikolojisine ait bir yapılanış değildir bu. Egemen olan bilim anlayışının, yöresel boyutta en çok uygulanan biçimidir. Anlamaya, görmeye çalıştığımız ilk günlerden bu yana bize verilmeye, öğretilmeye uğraşılan ve çoklukla başarılandır. Sistem isteklerini üretmeye devam ediyor. İşlevlerini yerine getiriyor. Ampirisizme tapınarak, araştırmalara dayanarak paket yaşantılar sunmayı sürdürüyor.

Yurdaer Altınöz

Sarı Günler

Uzandığını yerde bir endişe çocuğu oturuyor. Ben onu şimdiden kanıksadım. O bana ruhu yardımıyla ulaşmaya çalışırken ben ona daha çok uzanıyorum. Biliyorum ki alışkanlıklarımız aramızdaki farklılığın belirtisidir. O bunu daha çok biliyor. Endişe çocuğu yaşamını bir çöp gibi değerlendiriyor. Ben buradaki anlamı arıyorum ve buluyorum. Uzandığım yerdeki endişe çocuğu yaralı yazılar yazıyor sol eliyle. Ben bunlara aşık oluyor ve düşünüyorum. endişe çocuğu aşık olmamı istiyor ve alıklaşıyor. Ruhumun cümlelerini sevmiyorum ve endişeleniyorum. Bu hayat ne olacak, ve bu ölümler ne olacak diye. Oysa o durmadan yazıyor ve ona uzandığımı her seferinde yeniden hatırlıyor. Ruhumun cümlelerini sevmiyorum ve endişe çocuğunun yazılarını bir kez daha okuyorum. İsa'yı hatırlıyorum bu yazılarda, İsa'yı unutuyorum bu yazılarda. Uzandığım yerede, köşesine büzülümüş endişe çocuğu birden ona aşık olduğumu sanıyor, yazmayı kesiyor, sol eliyle bana ruhunun cümlelerini sevmememi, alışkanlıklarımızın aramızdaki farklılığın belirtisi olduğunu anlatmaya çalışıyor. Ben kendimi gerçekten kötü hissediyorum, ben kendimi endişe çocuğu ile bir tutuyorum. Uzandığım yerin tam ortasında oturan endişe çocuğu yazılarına duyduğum aşkı hissedemiyor. Bu çocuk çok yaralı, en azından alışkanlıklarımızı düşünerek aramızdaki dağişikliği anlıyorum. Benim yaralarım sağ elle yazılıyor. Benimkiler konuşmaya değmez, ondan uzanıyorum endişe çocuğuna. İkimiz, ayağa kalkıyoruz, ve ona sol elini kesmesini fısıldıyorum. Endişe çocuğu alanına götürüyor sol elini. Benim kağıt kalemim yok, benim alık cümlelerim ve çöp gibi yaşamım var. Endişe çocuğuyum ben, endişe çocuğuyum ben, endişe çocuğuyum ben, uzandığım yerdeyim ben. Sol elini kesen endişe çocuğuyum ben, o gün bugündür sağ elimle yazıyorum.

Durul Taylan

REDDEDİYORUM

Cezmi Ersöz'e

Geceyarısını çoktan geçmiş olmalı. Yatırdım kendimi son nefeslerime, ellerim göğsümde patlatmaya hazırlanıyorum iç dünyamın kalın, ağır hüzün taşlarından yapılmış duvarlarını. Sonra bırakıp kendimi bütünüyle patlamanın verdiği sarsıntılara giriyorum içimdeki ölülerin dünyasına.
Yatağım tabutudur şimdi dış yaşantılarımın.
Önce karanlık, dipsiz bir kuyuya düşeceksin diyor birisi. Kolay değil öyle ulaşmak taa derinlere. Düşeceksin düşeceksin. Ellerin boşuna arayacak gündelik yaşamında tutunduğun o sıradan ilişkileri. Bilmediğin ama sana ait şeylere dair bundan sonrası. Bilinmezlik hep korkutucu gelmiştir ya insanoğluna, sen de korkacaksın iliklerine kadar, buz gibi soğuyacaksın hatta. Sonra karanlığın soğuk dokunmalarından kurtardım derken kendimi işte sana bir ateş yığını, bir volkan her daim patlayan.
GİRDİM karanlık kuyuya.
Beni uyaran aklımı dinlemedim. Çığlıklarımı içime atıp her zamanki gibi kapattım ağzımı sıkısıkıya. Ölüme gider gibi değildi bu ama. Sonsuzluktu bir tür. İyi ki ölüm var dedim kendi kendime, iyi ki....

Işığı gördüm yolculuğun sonunda, O VOLKANI
Dedi ki birisi "Sonra bir ayna verecekler eline ve sen orada hızı saliselerle ölçülen değişimler yaşayacaksın. Kaygan değişimler bunlar, sen bile ayrımsayamıyacaksın..
İşte mutlusun küçük kız. Bu sensin, senin iç dünyan. Kudurgan bir deniz, kaygan ürkütücü değişimler ülkesi ve sayısız patlamalar. İstesende kimseyi sokamazsın buraya. Burası gizli kalmış örselenmeler, suçluluk duyguları, garip istekler ülkesidir. Korkma, kabusların el verse de onları biraz, hangi bilgiç doktor patlatabilir senin gibi o volkanı ya da hangisi senin gibi kaygan değişimler yaratabilir suratında.
MUKTEDİRSİN ŞİMDİ
Bırak sana gözlükleri üzerinden bakan dokturun volkanlar üzerine kimyasal ve kurumsal yorumlar yapmaya devam etsin.
Değişimler ülkesini geçtim böylece. Zor oldu takip etmek kendi suratımı. Kimi zaman Midas gibi eşek kulaklı, çoğu zaman kana susamış bir canavar,
milyonlarca biçim ama asla ben değil, asla o yaralı kız değil.
Üzülme dedim bilinçaltıma eşek kulaklı olduğunu hiç bir zaman söylemeyeceğim kimseye.
Değişimleri yaşarken suratım kendimi bile kokutuyordu doğrusu. MUKTEDİRSİN KIZIM, dedim. Deforme edip suratını korkut onları, korkut. Çocuklara yaptıklarını onlar gibi altlarına işeyerek ödesinler ve yaşasınlar çocuklar gibi bunun utancıyla.

Oradan dedi ki birisi, besbelli aklımdı bu ve büyük lokma yutar, büyük laf ederdi hep. "Bırak artık kendine acımayı, kendi yolunu kendi çizer insan. Kendisi yaratır kaderini elleriyle. "Hassiktir, dedi bilinçaltım." Burası olması gerekenler ülkesi değil, burası olduğumuz yer."
Aklımı koydum yine yan cebime sonra devam ettim o ürkünç ülkedeki seyahatime.
Değişimler bitti. Korkmaktan ve korkutmaktan yorgun öylece durmuş volkana bakıyorum. Geri mi dönmeliyim sizce doktor ? O Volkan yakıp yokedebilir sıradan yaşantımın uyumlu kimliğini. Oysa siz, o küçük kimyasal bileşimlerinizle nasıl da uyumlu yapabilirsiniz beni. Ama ben, ben.........
REDDEDİYORUM.

BİRGÜL YÜRÜKER

e s r i m e . . .

Önce sıkıntı vardı. trajedi tanıklığı. akmayan gözyaşları, sonra avutucu sarılmalar, teskin edemezdi. Unutuşa vurduk kendimizi, atlanmış bir acı, gösteren kendini başka kılıklarda. Suçluyduk, diğerleri gibi duyarsız tanık olunan trajediye. Zayıf bir çocuk beklerdi evde, kendi halinde -alt katta polis oturduğunu bilebilir miydi?- Mavilik ile avutmak kendini, gözlerinin mavi ile birleştiği yerde suçun büyüdü. İşte avuntular ülkesine geldin, unutuşla baştan çıkarmayı ne zaman öğrenmiştin. Kimsesizlik aslında pabuçlarınız kadar, ıslak, iliklerine kadar, sarı ışık, boş evler, pijamalı adamlar, öksürük. Mücadele edeceğimiz hiçbir şeyimiz yok muydu? Bir inanç ya da bir mekan. İnsanlar, çocuklar. Denize bakan evler.

Bank, su, dalga, yalnız ama kalabalık bir öğleden sonra, her şey böyle başlar demiştim. Yavaş yavaş yürür kanımıza yaşamıklığın zehiri. Şaşırmıştın. Deniz, gök ve yalnızlığından gelen ıslıklar. Muktedir değildik. Nafileydi, sızıyordu ucuz zarhın deliklerinden duygusal ikilemlerin. İkileyelim demiş miydim? ikileyelim. Başlangıçta beş kişiydik. Sonra çoğaldık gün ağarana dek. Dolunay vardı, geç. Yakamozlar. Dolunayın tutsaklarıdır gövdelerimiz dedim ağlamış oğlan çocuğuna, inanmadı. Sen de inanmadın. Yanılsamalarımıza yakamozlar tanıklık edebilir mi? Onlar yanıldılar, parlak. Onlar yanıldılar, parlak. Onlar yanıldılar, parlak. Hayallerimizi aramaya gittik bir şişe bira biçiminde içtik bir yudumda. Başka hayatlar, hayaller var tanık olunmak istenen, içine almak yaşamları küçük büyük, doğru yanlış, yalnız kalabalık, yutmak bazen sindirmeden.

-Hey küçük kuş eve koş , yanıyor evin.

-Güven ve kendini sevmek demiştin öncelikle

- Koş öyleyse,koş.

Yanıyor,çıkıyor dumanlar, bir bidon benzinle koşmak yangına ? Çoğaltsan yangını kuş, yansın başkaları da, başka evler, başka yüzleri mutsuzluğumuzun. Yersiz yurtsuz bırak mutsuzluğu; evsiz barksız yalnız, yapayalnız kendini varedecek mekansız.

Bırak kendini geceye , teslim ol ey esrik ve her daim suçlu kadın. Uzakta bir yerde bak King Crimson çalıyor bir soytarı , gözleri gözlerin kadar delici(e), bin sırtına soytarının ilerle gecenin ülkesine ki orda kahve içmenin birçok anlamı vardır. Gir o eve ilerle, durma bakma arkana, kaç kendi sesinden.

Konuşmak her zaman güzeldir, tatlı bir hüzün üretilir ortak okunmuş romanlardan. Ya da istersen benim kölem ol ne dersem yap, ruhumu al ve karanlıklarımda dolaş. Bir mumluk ışık zamanı ne kadar yeter ki karanlıklarımızı görmeye. Acele ettin gece ülkesini geçmek için, bekledin günün ağarmasını, zafer tadıdır şimdi cezan. Haydi koş, geri dönmek ve kutsanmak için kendi efendince. Ey efendim, ne mutlu ki iblisimi şaşırttım ve oyun oynadım ona, ne mutlu! Ama belli olmaz koca bir günün nasıl hazırlanacağı bir dahaki cepheye.

Gittin ve arkandan bütün yaşanmışlıkları yadsıyan uzun yağmurlar yağdı, ne koku ne yaz ne de deniz taşımıyor artık izlerini yaşadıklarımızın. Maviydi gözlerin, sarıydı saçları, esmerdi teni, güçlüydü dişleri. Gövdeler denize ve rüzgara karşı yakmakta gözlerimi ağır ağır. Üzgün, yalnız ve mutsuz gibi hissettirirdi kendini uçucu kaçıcı olan, ne çabuk kayar elimizden "an" diyorum içimden. O kendini muktedir hissettiğin terasa çık yeniden ve başla geriye saymaya, bir iki üç herşey bitti, bu kadar yaşayıp görebileceklerin. İki kişilik bir şeyin tadı ekşimeye başlıyor birden. Kaçar elbet kaçmalı, iskambikden kuleler yaptıkça kendimizden. Temizledim, sildim bütün izlerini senin duvarlardan, şimdi sadece içimde, sadece içimde, sadece içimdesin soluksuz bir günün sonunda geç kalmış iblis?

Üç kişiyle başka türlü konuşulur, bir kişiyle Kendini açıklar insan Bir vahşet gibi de olsa yaratılır orda umut Hızlı bir ibreye döner yürekse Yaşamını içerirken bir yandan İşler ölümünü de.
Edip Cansever

Aysun Yavuz-Güno Bilger
Temmuz, 92

'Şile Yolcuları'

Çeşitli hastanelerden asistanların katıldığı, kendiliğinden bir toplantıyla , çıktılar yola. Toplantı "Nasıl bir psikiyatri istiyoruz" konulu, yöneticisi olmayan bir toplantıydı. Yerlerden Mersin, zamanlardan 1989, hadi havaları da söyleyelim, havalardan ılık havalardı.

Önce birbirlerini tanıdılar. Varolan, kendilerinden öğrenmeleri istenen, kimi yerde emredilen psikiyatriden rahatsızdılar. Ne yapmaları gerektiğini konuştular. İlkin, eğitim meselesine el atmaya karar verdiler. Her şehirde koordinatörlükler oluşturdular ve her hastanede temsilcilikler. İlk toplantı tarihini belirlediler. Şubat 1990, İstanbul.

Bu süre koordinatörlerin, kongreye katılmayan hastanelere, asistanlara ulaşma çabalarıyla geçildi. Sonra Şubat geldi. İstanbul Şile'de bir otel ve bu otele gidecek temsilcileri taşıyacak bir otobüs tutuldu. Otobüs, Topkapıya yakın bir yere çekilip, diğer illerden gelecek temsilcilerin karşılanması için beklenmeye başlandı. Sonuçta gelenlerin sayısı toplam (şoför dahil) on üç kişiydi. Olumsuz hava koşulları beklenmedik rahatsızlıklar ve benzeri makul gerekçeleri vardı, gelemeyenlerin. Anlayışla karşılandılar. Zaten başka yapacak bir şeyde yoktu. 12 kişi, 50 kişilik bir otobüse serpişip 1990 Şubatında Şile'de bir otele doğru yanlarına biraz da hayal kırıklığı alarak yola çıktılar. Otelin bir bölümü, toplantı salonu haline getirildi. Ve içeri girdiler. Çıktıklarında arkalarında bardaklar dolusu içilmiş çay ve kahve, küllükler dolusu sigara izmariti ve saatler dolusu konuşulmuş psikiyatri bırakmıştılar.

Bazı kararlar almıştılar, kendilerince. Ne gibi mi? Şu gibi. Asistan eğitiminin olabildiğince standartize edilmesi, psikiyatrinin koruyucu, toplumsal yönünün geliştirilmesi, kötüye kullanımının önlenmesi psikiyatri derneklerinin işlevlerinin arttırılması, tabib odaları ile bağlantıların güçlendirilmesi yolunda çalışılması.

2. toplantılarını Nisan 1990'da Ankara da yaptılar. Bu kez yaklaşık 20 kişiydiler. Eğitim veren kurumların durumu ve asistanların beklentilerini belirlemeye yönelik bir anket hazırlanmasını ve bütün asistanlara ulaştırılmasını planladılar. Kasım 1990'da yapılacak kongreye dek anket sonuçlarının derlenmesini ve kongreye dek anket sonuçlarının derlenmesini ve kongrede sadece asistanların panelist olarak katılacağı bir panelde eğitim sorununu bu veriler çerçevesinde tartışmayı hedeflediler.

Kasım'da Şile yolcularının bir kısmı panelisttiler. Ve panellerin

laf ebeliği ötesinde bir işe yaraması için panelin sonunda hemen orada kurumlardan bir öğretim üyesi ve bir asistanın temsilci olarak katılacağı bir komisyon oluşturulmasını ve bu komisyonun bir daha ki kongreye dek psikiyatri eğitiminin biçim ve içeriğine yönelik ana başlıkları saptamasını önerdiler. Öğretim üyeleri ki tamamıyle izleyiciydiler. (Belki de ilk kez) bu çağrıyı benimsediler. Şile yolcuları panelden sonra bir toplantı yaptılar. Yaklaşık 40 kişiydiler.

Oluşturulan komisyon 1991 Antalya kongresine dek üç kez toplandı ve Antalya'da herkesin elinde, psikiyatri eğitiminin biçim ve içeriğine ilişkin tavsiye kararlarının yer aldığı bir metin tutmasını sağladı. Bir panel de orada yapıldı. Metin çerçevesinde bu kez asistanlar ve öğretim üyeleri birlikte tartıştılar, aynı konuyu. 1992 Şubatında İstanbul'da aynı amaçla yeniden buluşuldu. Tavsiye kararları genel kurulca onaylanmıştı ve koordinasyon kuruluna gene aynı temsil sistemiyle doğru yön verildi çalışmalara. 1992 Eylülünde Hacettepe de yapılacak olan kongrede her kurumun kendi temsilcisiyle katılıp, görüşünü getirebileceği ve bu ortaklaşalığın varolan sorunları çözebileceği bir imkan olarak ufukta gözüktü, koordinasyon kurulu adındaki görece demokratik platform. Belki de bu hareketlilik zamanla psikiyatrinin kendi özel tarihinde temsili demokrasiden doğrudan demokrasiye doğru değişebilecek. En azından düşler bu merkezde.

1989 dan 1992 ye dek alınan yolda asistanlar motor gücü oluşturdular. Bu hareketlilik bazı öğretim üyelerince psikiyatri açısından 'tarihi' olarak nitelendirildi.

Şimdi diyeceksiniz ki, yaptığınız nedir, kardeşim sizin? Toplantı, komisyon, panel, kongre, karar gibi beş altı kalem sözcüğü çekip alsak cümlelerinizden ne kalır elinizde?

Bu bağlamda 3 yıllık yolculuğun uğrakları neler oldu? Arzu ederseniz bahsimizin şimdiki kısmında da kısaca bu mühim meseleye biraz temas edeyim.

Bu üç yıl içinde, asistanlar kendi hastanelerindeki yıllık eğitim programlarını oluşturup, aksaksızbir biçimde uygulanmasını sağladılar, fakültelerdeki kürsü kurullarında arkadaşlarını temsil ettiler. (ilk kez)

Ankara da bir dernek kurdular. Psikiyatri Asistanları ve Uzmanları derneği . İstanbul'da Nöropsikiyatri Derneğinin yönetim kurulunda yer aldılar.

Bilimsel çalaşmaların derlendiği indexler onlar tarafından yayınlandı. Eğitim toplantıları onlar tarafından düzenlendi.

Sıradan insanlara yönelik psikiyatrik içerikli faaliyetler onlar tarafından planlandı ve yürütülmeye başlandı. (çünkü onlar da sıradandı. Bu yüzden de iletişimsizlik gibi bir sorunları yoktu. Olmadı ve olmayacak.)

Hastanelerindeki psikiyatri zırhı altındaki insanlık suistimallerine karşı koymaya çabaladılar. (Herhangi bir kurumun fiili olarak varlığını kabul edip, içine girdikten sonra, ona, ancak çabalama tarzında karşı konulabilirdi, çünkü) yabancı patentli bilgiyi bütün dolayımlarında eleştirdiler. Hep kuşkulandılar. Bu amaçla dergiler çıkardılar, makaleler derlediler.

Psikiyatrinin bilgisini kendileri için bir sınıf atlama aracı, bir ticari meta, bir medya kartviziti olarak görmediler.

Şimdilerde kimisi uzman oldu, kimisi öğretim üyesi, kimisi yurtdışına gitti, kimi hala asistan. Ama hala düş görüyorlar. Hala akılları bir karış havada. Adam olamadılar, niyetleri de yok. Ucuz lokantalarda karın doyurup, sinemaların indirimli seanslarının izini sürüyorlar, ayın sonunu güç bela getiriyorlar ve akıl işi olmayan tasarılar peşinde, anakronik seyahatlere çıkıyorlar.

Şile Yolcuları 3 yıldır süren yolculukları boyunca belki psikiyatri denizine sadece bir damla olarak düşebildiler. Ama kendilerini ve birbirlerini tanıdılar, sürekli, ölümsüz dostluklara kulaç attılar birlikte. Bu bile tek başına iyi bir şey değil midir? Hiç kimseye birşey olmadığını kabul etsek bile, onlara 'oldu' yetmez mi? (Yaprakların bile aman gürültü olmasın diyerek kımıldamaya zahmet etmediği bu ölüm sessizliğinde, son cümle biraz da züğürt tesellisi gibi oldu, ama, yazdık bir kere artık)

Bir Şile Yolcusu...

Tüh ! Yine Beceremedik...

Dergimizin Şubat ayında yayınlanan 1. sayısında "Bir Soru-Akabinde-Bir Yanıt" başlıklı bir yazı yer alıyordu. Tamamen kurmaca bir yazıydı. Kendi halinde bir mizah teşebbüsüydü. Başaramamışız. Fena halde ciddiye alınmışız. Bunu 12 Temmuz tarihli Milliyet Gazetesi'nin Pazar Magazin ekini görünce anladık. Öyle bakakaldık. Necla Akgökçe "Geçerken" adlı köşesinde "Yeni Dünya Düzeni ve Kadınlar" başlıklı ve kadınlann giderek daha fazla oranda ruhsal bunalıma girmesini konu alan çok ciddi bir makale yazmıştı. Yazının sonunda ise anlattıklannı destekler mahiyette bulduğu için herhalde, bizim mizah teşübbüsündeki rakamlar ve oranlardan alıntı yapıyordu.

Alıntının sonunda Necla Hanım makalesini "evet kadınlar, durumumuz çok vahim" diyerek bitiriyordu.

Şimdi 1. sayımızda yer alan sözkonusu yazımızı yeniden yayınlıyor, "vehametin" takdirini size bırakıyoruz.

Şizofrengi

"Bir Soru-Akabinde-Bir Yanıt"

(Yani Gecikmeli Muhabbet)

Soru- Ben 3 gündür Nöroz servisinde yatmaktayım. Geleli beri kocam ziyaretime gelmedi. Merak ediyorum.

Yanıt- Hanımefendi. Bu soruyu bizim için sorun haline getirmeyin lütfen. Soru şöyle olabilirdi, bakınız. Sayın Editör hastaneye geleli üç gün oluyor. Ben 34 yaşında 13 yıllık evli ev kadınıyım. 2 çocuğum var. Büyük 10 yaşında (Allah bağışlasın). Küçük bu yıl ilkokula başladı (Mavi önlüğü var). Kocamın ilk bir hafta içinde beni ziyarete gelme olasılığı istatistiki olarak nedir ?

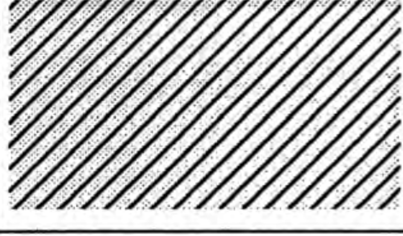
Şimdi bu soruya yanıt verebiliriz.

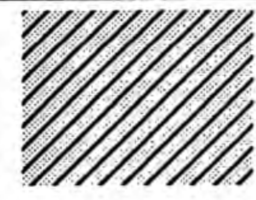
Hanımefendi. 1982'de ABD'de Schwartz ve arkadaşlarının yaptığı çalışmaya göre hastaneye yatan 30-40 yaş grubu 13 yıllık evli ev kadınlarının ilk hafta içinde kocaları tarafından ziyaret edilme olasılığı %26'dır. Bu oran evlilikte 1. yılını sürenleredc %89.6, 20 yıllık evliliklerde ise %3.5'tur. Çocuk sahibi olma ile ilk hafta içinde ziyaret edilme arasında ise istatistiki olarak anlamlı bir ilişiki saptanamamıştır. Journal of Housewife'ın 1987 Şubat sayısında ise Pakistanlı beyin göçü Mazallah ve arkadaşlarının aynı konuda bir araştırması bulunmaktadır. Bu çalışmada çocuk sahibi olmanın (özellikle 2 çocuk ve üstü) ziyarete gelme olasılığını artırdığı iddia edilmektedir. Fakat bu araştırmada kontrol grubu kullanılmadığından sonuçların güvenilirliği şüphelidir. Aslına bakarsanız, herhangi bir başka konu gibi bu konuda yazarlar arasında tartışmalıdır. Öyle de diyen vardır. Böyle de. Siz en iyisi kocanıza telefon edip neden hala ziyaretinize gelmediğini sorun.

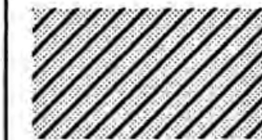
psikohidrooşinoterapi

Psikohidrooşinoterapi adında yeni bir bilim dalı keşfedildi. İki psikiyatr turistik bir gezi için bulundukları Japonya'da insanların sularda yüzerken ya da daldıklarında denizin dibinde, kendilerini iyi hissettiklerini hayretle görünce (ki beş yüzyıldır böyleymiş, oralarda) hemen oracıkta bu yeni bilim dalını keşfettiler. Hemen bir araştırma programı oluşturdular. Programa göre ruhsal sorunu olan 30 kişi, onarlı 3 gruba ayrıldı. Gruplar yaş cinsiyet ve ruhsal sorun açısından birbirlerine türdeş kılındı. Çalışma öncesinde deneklere 77 çeşit ölçek uygulandı. Sorulan sorulara dayanamayıp durumu iyice ağırlaşan 8 kişi, çalışmadan çıkarılarak yerlerine daha dayanıklı 8 kişi alındı 10' lu gruplardan birine plasebo (yalancı ilaç), diğerine hakiki ilaç başlandı. Sonuncu grup ise psikohidrooşinoterapi seanslarına alındı. Seanslar çiçeği burnunda bilim dalının ismi gereği okyanus kıyısında gerçekleştirildi. Hastalar mayolarıyla kumsaldan denize girdiler, psikiyatrlar ise deniz üstündeki bir salda, "hım hım" efektleri, baş sallama jestleri, kravatları ve takım elbiseleriyle ciddi ciddi yerlerini aldılar. Denize giren hastalar ilk on dakika kelebek ve kurbağalama stilinde yüzmeye bırakıldıktan sonra, salın kenarına tutunarak 30 dakikalık terapi seansına alındılar. Bu sürede su içinde dilediklerince ayaklarını oynatmaları ve bir miktar su yutmaları serbestti. Terapide hekim ve hasta klasik Freud-yen anlayışın tersine yüzyüzeydiler. Hatta sala bütün gücüyle yüklenen iki "ağır" hasta yüzünden, iki psikiyatr dengelerini kaybederek -inanmazsınız- elbiseleriyle suya düştüler. (Durum çok komikti ama bereket versin bu ıslanmalar çalışmanın sonucunu etkilemedi.) Seanslar haftada iki kez tekrarlanarak otuza tamamlandı. Çalışma sonucunda yapılan tablolar, grafikler, yates düzeltmeleri, ittirmeler kaktırmalar, Pearson, Jameson, Mendelson sayıları, t testi, t cetveli, ki kare ve ki mene testleri, varyans ve alyans analizleri, psikohidrooşinoterapinin en az ilaç tedavisi kadar etkili olduğunu gösterdi. Araştırmacılar, bu bilimsel çalışmayı, tebliğ ettikten sonra, çalışma sırasında boğularak çalışma dışı kalan iki hastayı mezarları başında rahmetle andılar. .

Associated Fatih Press (AFP) Japonya'nın ıslak kumsallarından bildiriyor.

BÖL

 ÜNME

LER

Şehrin kenarlarında uzanıyor
geometrik düzende
tecrit edilmiş bir sınır
parlak ışıklar arasından
ve uzaklarda
henüz aydınlatılmamış
bir bilinmeyen

Bütün herşey
o kadar tek yönlü ki
tüm seçenekler sağlanmış
gelecek önceden belirlenmiş
ayrılmış ve bölünmüş
toplu üretim bölgesinde

Bölünmeler-
okul koridorlarında
alışveriş merkezlerinde
uyum göster ya da dışlan

Bölünmeler-
ayakaltı barlarında
arabaların arka koltuklarında
ya soğukkanlı ol ya da dışlan
Bir kaçış,
çekici olmayan gerçekleri
sindirmene yardımcı olabilir
ama
varoşların cazibesi yoktur
gençliğin dizginlenemeyen
hayallerini yatıştıracak

Pervaneler gibi yorgun
şehre sürükleniyoruz
zamansız eski cazibeler
hareketlenirken ortalık
bir ateş böceği gibi
parıldayarak
sadece yaşayan geceyi
hissetmek için.

Bazıları hayallerini
küçük istekleri için satacak
ya da yarışı farelere kaybedip
tıkırdayan kapanlara
yakalanacak
ve bir yerin
hayalini görmeye başlayıp
bitmeyen uçuşlarını
rahatlatacak
Hafızamın bir yerlerinde
sessiz geceler
aydınlanmış sokaklar

Söz: Neil Peart Rush, "Subdivisions". Bu parça, topluluğun "Signals" albümünde yer almaktadır.
Çeviren: Mehmet Şenol